

Brüsszel, **XXX**
[...](2018) **XXX** draft

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

**Iránymutatás a nemzeti bíróságok számára a közvetett vevőre továbbhárított
árnövekedés arányára vonatkozó becslések elvégzésének módjáról**

Iránymutatás a nemzeti bíróságok számára a közvetett vevőre továbbhárított árnövekedés arányára vonatkozó becslések elvégzésének módjáról

1. BEVEZETÉS

1.1. Cél és hatály

- (1) Ez az iránymutatás gyakorlati útmutatást kíván nyújtani a nemzeti bíróságoknak, bíróknak és az egyéb érdekelt feleknek az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó becslések módját illetően. Meghatározza mindenekelőtt a továbbhárítással kapcsolatos gazdasági elveket, módszereket és terminológiát, többek között számos példa segítségével. Ez az iránymutatás továbbá segítséget kíván nyújtani a releváns bizonyítékok forrásainak meghatározásához, annak eldöntéséhez, hogy arányos-e a feltáráshoz kapcsolódó kérés, illetve a felek továbbhárítással kapcsolatos tanúvallomásainak, valamint a bíróság előtt esetlegesen bemutatandó gazdasági szakértői vélemények értékeléséhez.
- (2) Az iránymutatás jogalapja a kártérítésekről szóló irányelv¹ 16. cikke. Nem kötelező érvényű, és nem változtat az uniós jog vagy a tagállami jog értelmében fennálló szabályokon. Ennek megfelelően a nemzeti bíróságok nem kötelesek követni ezt az iránymutatást. Az iránymutatás nem érinti továbbá az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélezési gyakorlatát.
- (3) A bevált gyakorlat referenciaforrásként az iránymutatás jelzi, mely releváns paraméterek vehetők figyelembe az árnövekedés továbbhárításának értékelése szempontjából lényeges gazdasági bizonyítékok kezelésekor. Az iránymutatás a Bizottság által gyűjtött kapcsolódó gazdasági tanulmányokra épül, és kiegészíti a kártérítési keresetekben az antitröszt szabályok megsértésével okozott károk számszerűsítéséről szóló bizottsági közleményt² kísérő, az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben a károk számszerűsítéséről szóló gyakorlati útmutatót³ (a továbbiakban: gyakorlati útmutató). Míg a gyakorlati útmutató az árnövekedésre összpontosít, ez az iránymutatás kifejezetten az ilyen árnövekedés továbbhárításával foglalkozik részletesebben⁴. A gyakorlati útmutató és az iránymutatás együtt értelmezendő⁵.

(1) Az Európai Parlament és a Tanács 2014/104/EU irányelve (2014. november 26.) a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról (HL L 349/1., 2014.12.5.).

(2) A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben a károk számszerűsítéséről (HL C 167/19., 2013.6.13.).

(3) Bizottsági szolgálati munkadokumentum – Gyakorlati útmutató – A károk számszerűsítése az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. és 102. cikkének megsértése alapján indított kártérítési keresetekben (2013.6.11., SWD(2013) 205).

(4) A gyakorlati útmutató csak röviden, a 161–171. bekezdésben foglalkozik a továbbhárítással.

(5) Ez az iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének megsértésének összefüggésében vizsgálja az árnövekedés továbbhárítását. Ugyanakkor a nemzeti bíróságok előtt az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikkének megsértése alapján, például túlzó árazás esetében indított kártérítési keresetek vonatkozásában is a bevált gyakorlat referenciaforrása lehet, amennyiben megtörtént az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke értelmében az erőfölénnyel való visszaélés sajátosságainak kellő figyelembevétele.

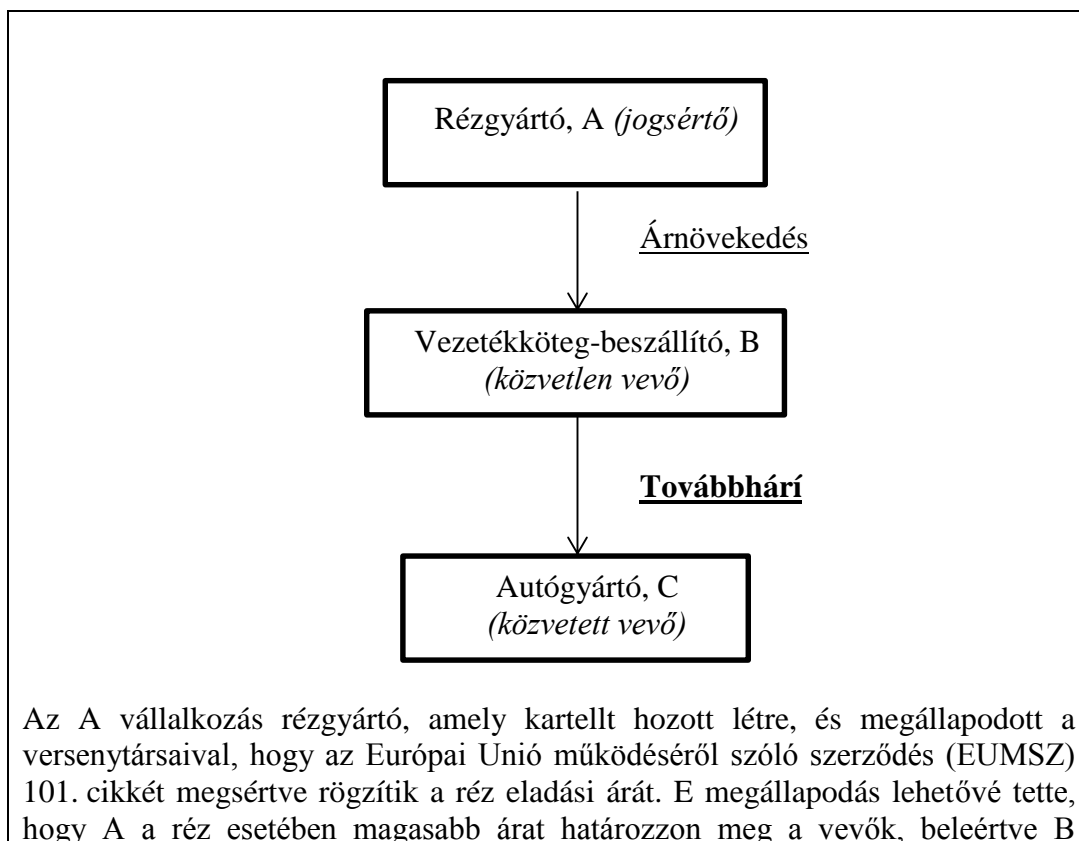
TERVEZET

- (4) A (16) bekezdésben és azt követő bekezdésekben szereplő magyarázatnak megfelelően az iránymutatás hasznos lehet, amikor a jogsértő a kártérítési igény elleni védekezésként a továbbhárításra hivatkozik („pajzs”), vagy amikor a közvetett vevő kártérítési követeléssel él, mert a jogsértő állítólag továbbhárította az árnövekedést („kard”). Az azonban, hogy milyen mértékben kell figyelembe venni az eset tényeit a bíróságnak, bármely más kártérítési keresethez hasonlóan itt is attól függ, hogy hogyan indította meg a felperes a keresetét, illetve milyen módon védekezik az alperes. Egyes esetekben például a felperes nem indíthat keresetet a mennyiségi hatás következtében elmaradt haszon miatt, mivel ez tovább bonyolíthatná az ügyet. Ugyanakkor a közvetett vevő jogsértő elleni keresete jellemzően a továbbhárítás figyelembevételével jár, mert ez alapvető a kereset szempontjából.
- (5) Hasonlóképpen a kereset jellege és mérete valószínűleg befolyásolja, hogyan kívánja a bíróság megközelíteni a továbbhárítás értékelését és a továbbhárítás mértékére vonatkozó becslést. Az iránymutatásban ismertetett különböző gazdasági módszerek és megközelítések közül kiválasztott módszereknek és megközelítéseknek arányosnak kell lenniük az esettel. Ami megfelelő lehet a szükséges adatok körét és a szakértői elemzés költségeit illetően egy 20 millió EUR összegű kereset esetében, az egy 200 000 EUR összegű kártérítés iránti igény esetében nem feltétlenül arányos.

1.2. Mit jelent az árnövekedés továbbhárítása?

- (6) Az árnövekedés továbbhárítására a beszállítói lánc különböző szintjein kerülhet sor. Ezt mutatja be az alábbi 1. háttérmagyarázat. háttérmagyarázat egy hipotetikus példa alapján.

1. háttérmagyarázat: A rézáremelés továbbhárítása

vállalkozást, felé.

A ténylegesen kifizetett ár és az egyébként, az uniós versenyjog megsértésének hiányában érvényes ár közötti különbség az árnövekedés⁶.

B vállalkozás autóalkatrészeket értékesít, és az A vállalkozástól vásárolt rezet használta a C autógyártónak eladott vezetékkötegek gyártásához. Miután a kartell miatt nőtt a réz ára, B a C felé értékesített vezetékkötegek eladási árát is emelte. Ez a magatartás az árnövekedés továbbhárítása, jelen esetben B részéről C felé. A kártérítésekről szóló irányelvben szereplő fogalom meghatározások szerint A *jogsértő*, B *közvetlen vevő*, C pedig *közvetett vevő*⁷.

- (7) Ha a közvetlen vevő részben vagy egészben továbbhárítja az árnövekedést a közvetett vevőre, a közvetett vevő nemcsak árhatással néz szembe, de sok esetben csökkenő kereslettel is. Ez a csökkenés a mennyiségi hatás. A mennyiségi hatás jogi és gazdasági következményeivel az iránymutató későbbi részei foglalkoznak részletesebben. Egyszerűen fogalmazva, az árnövekedés továbbhárítása esetén elképzelhető, hogy a közvetett vevő kevesebbet vásárol a közvetlen vevőtől, és így kevesebb értékűt a beszállítói lánc alacsonyabb szintjein lévő közvetett vevőknek.
- (8) Az árnövekedés az egész beszállítói láncban továbbhárítható, és termékeket vagy szolgáltatásokat érint. Például a fenti 1. háttérmagyarázat. háttérmagyarázatban szereplő hipotetikus esetben elképzelhető, hogy az autógyártó (C) hasonlóképpen növelte a vevő, vagyis a független autókereskedő (D) felé felszámított árakat. Ennek következtében lehetséges, hogy D is emelte a kartell által érintett rezet tartalmazó autók végfogyasztói árát. A kártérítésekről szóló irányelvben szereplő fogalom meghatározás szerint C, D és a végfogyasztók mind közvetett vevők⁸.

1.3. Az iránymutatás felépítése

- (9) Az iránymutatás a jogi elvekre, az állandó ítélkezési gyakorlatra és a kártérítésekről szóló irányelv rendelkezéseire való hivatkozással meghatározza a továbbhárítás esetében érvényes jogi keretet. Egy rövid jogi szakasz összefoglalja azokat az eljárási szabályokat és eszközöket, amelyek szerint a nemzeti bíróságok figyelembe vehetik az árnövekedések továbbhárítását a kártérítési keresetekben. A jogi keret egyesíti az uniós jogot és a nemzeti gyakorlatot. Ebben az összefüggésben a bírónak különös figyelmet kell fordítaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvére⁹. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti szabályokat oly módon kell alkalmazniuk, hogy az alkalmazás ne tegye gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé az uniós versenyjog megsértésével okozott kár teljes körű megtérítéséhez való jog gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve)¹⁰. Másodsorban a bírónak szem előtt kell tartaniuk, hogy az EUMSZ 101. vagy

(6) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (20) bekezdését.

(7) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (2), (23) és (24) bekezdését.

(8) A kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (24) bekezdése értelmében a „közvetett vevő»: olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely nem közvetlenül a jogsértőtől, hanem annak közvetlen vevőjétől vagy egy későbbi vevőtől vett a versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, ilyen termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó termékeket vagy szolgáltatásokat, vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat”.

(9) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 4. cikkét.

(10) A teljes körű kártérítéshez való joghoz lásd a (11) bekezdést és azt követő bekezdéseket.

TERVEZET

102. cikkének megsértésén alapuló kártérítési keresetekre vonatkozó nemzeti szabályok és eljárások nem lehetnek kedvezőtlenebbek az állítólagos károsult felekre nézve, mint a nemzeti jog megsértése miatt indított, hasonló kártérítési keresetekre irányadó szabályok és eljárások (az egyenértékűség elve).

- (10) Az iránymutatás fő szakasza a továbbhárítás ökonómiájával foglalkozik, vagyis a továbbhárítás megbecslése szempontjából lényeges gazdasági elmélettel és számszerűsítési módszerekkel. A gazdasági elméleti rész a továbbhárítás mögött húzódó elméleti fogalmakra összpontosít, és meghatározza, mely tényezők befolyásolhatják a továbbhárítást. A gazdasági számszerűsítéssel foglalkozó rész különböző megközelítéseket és módszereket ismertet a továbbhárítási hatás számszerűsítése tekintetében.

2. JOGI KERET

2.1. Az árnövekedés továbbhárítása és a teljes kártérítéshez való jog

- (11) A kártérítésekről szóló irányelvben szereplő, az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó szabályok az ellentételezés elvében gyökereznek, amely a kártérítésekről szóló irányelv egészére jellemző¹¹. Az említett elv két eleme fontos következményekkel jár az árnövekedés továbbhárítása szempontjából. Először, az EUB állandó ítélkezési gyakorlata alapján ez azt jelenti, hogy „Ily módon bármely személy kártérítést igényelhet az őt ért kárért, amennyiben okozati összefüggés áll fenn az említett kár és valamely kartell vagy az EUMSZ 101. cikk által tiltott magatartás között”¹²¹³. Másodszor, az ilyen kárt elszenvedett felperesek teljes kártérítésre jogosultak, ami úgy értendő, hogy a károsult olyan helyzetbe kerül, amilyenbe a jogsértés hiányában feltételezhetően került volna¹⁴.
- (12) Az árnövekedés továbbhárítása szempontjából a kártérítésekről szóló irányelv meghatározza, hogy a „bármely személy” magában foglalja a közvetett és a közvetlen vevőket is¹⁵. Például a fenti 1. háttérmagyarázat. háttérmagyarázatban szereplő hipotetikus esetben a vezetékköteg-gyártó (B) közvetlen vevőként és az autógyártó (C) közvetett vevőként kártérítést követelhet a részgyártótól (A) mint jogsértőtől. A beszállítói lánc alacsonyabb szintjein álló további közvetett vevők is jogosultak kártérítésben részesülni a jogsértőtől. Ahogy a fenti (8) bekezdésben szerepel, ezek a vevők az 1. háttérmagyarázat hipotetikus példájában említett független autókereskedő (D) és a végfogyasztók.
- (13) Meg kell jegyezni, hogy a fent említett kártalanítás elvének elemei, vagyis az, hogy bármely személynek joga van teljes kártérítéshez az uniós versenyjog megsértésével ok-okozati összefüggésben álló kár miatt, a jogsértő közvetett és közvetlen *beszállítóira* is vonatkoznak. A kártérítésekről szóló irányelv példaként

(11) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 1. cikkének (1) bekezdését és 3. cikkének (1) bekezdését.

(12) EUB, 2014. június 5., C-557/12. számú ügy (*Kone*), EU:C:2014:1317, 22. pont, hivatkozva az alábbira: EUB, 2006. július 13., C-295/04. számú ügy (*Manfredi*), EU:C:2006:461, 61. pont.

(13) A Bizottság korábban maga is emlékeztetett arra, hogy az EUB „hangsúlyt helyezett a kártalanítás elvére és annak azon tételére, hogy bármely olyan személynek joga van kártérítést követelni, aki megfelelő ok-okozati viszonyt tud kimutatni a jogsértéssel kapcsolatban”; lásd Bizottság, FEHÉR KÖNYV az EK trösztellenes szabályainak megsértésén alapuló kártérítési keresetekről, Brüsszel, 2008. április 2., COM(2008) 165 végleges, 7. o.

(14) A kártérítésekről szóló irányelv 3. cikke (2) bekezdésének első mondata.

(15) A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (1) bekezdése.

TERVEZET

hivatkozik a vevői kartellre, és ebben az esetben a kár a jogsértők által a beszállítóknak fizetett alacsonyabb ár eredménye is lehet¹⁶.

(14) A teljes kártérítés magában foglalja a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségért (*damnum emergens*) és az elmaradt haszonért (*lucrum cessans*) járó kártérítést, valamint a kamatfizetést¹⁷. Általánosságban véve, a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség az adott személy eszközeiben való csökkenés, az elmaradt haszon pedig az ilyen eszközök olyan növekedésére utal, amely a káros cselekvés hiányában bekövetkezett volna¹⁸. A továbbhárítás szempontjából ez a megkülönböztetés különösen fontos szerepet játszik a jellemző gazdasági hatások és a jogi besorolásuk miatt. Az általános szabály az alábbiakban olvasható.

- Az árhatás az árnövekedéshez kapcsolódik, ami a közvetett vagy közvetlen vevő által az adott termékért vagy szolgáltatásért fizetett ár növekedését jelenti az uniós versenyjog megsértése miatt¹⁹. A ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség kategóriájába tartozik, és része annak a kárnak, amely a kártérítésekről szóló irányelvben az árnövekedés miatt elszenvedett kárként szerepel²⁰. Ugyanakkor a közvetett vagy közvetlen vevő továbbháríthatja az árnövekedést a beszállítói lánc alacsonyabb szintjein álló felekre, és ezzel csökkentheti (részleges továbbhárítás) vagy megszüntetheti (teljes továbbhárítás) a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteséget. A továbbhárítás esetében a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség meghatározásakor a nemzeti bíróságoknak azonosítaniuk kell az árnövekedés miatt elszenvedett kárt, amely adott szinten marad a beszállítói láncban.
- A mennyiségi hatás a továbbhárításból következő alacsonyabb mennyiségű értékesítés miatt elmaradt haszonra utal, vagyis a megnövekedett árak miatt csökkent az értékesített mennyiség. Ez visszatéríthető elmaradt haszonként²¹.

(15) Míg a kártérítésekről szóló irányelv különbséget tesz egyrészt az árnövekedés miatti ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteség, másrészt a csökkentett mennyiségű értékesítés miatt elmaradt haszon között, elválaszthatatlan kapcsolat van az árhatás és a mennyiségi hatás között. Ezért, ha a továbbhárítás relevánssá válik, mindkét hatást és a köztük lévő kapcsolatot is figyelembe kell venni. Az erre szolgáló gazdasági módszerek a dokumentum későbbi részében kerülnek meghatározásra.

2.2. Mely helyzetekben foglalkoznak a bíróságok továbbhárítási ügyekkel

(16) Az uniós versenyjog megsértésén alapuló kártérítési keresetek esetében a nemzeti bíróságok általában két helyzetben foglalkoznak az árnövekedés továbbhárításával.

(16) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (43) preambulumbekzdését. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a beszállítók szempontjából is káros lehet az eladói kartell, vagyis az a helyzet, amikor a mennyiségi hatás miatt kevesebbet értékesítenek a jogsértőknek.

(17) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 3. cikke (2) bekezdésének második mondatát.

(18) Capotorti főtanácsnok indítványa, 1979. szeptember 12., 238/78. számú ügy (*Ireks-Arkady*), ECLI:EU:C:1979:203, 9. pont.

(19) A kártérítésekről szóló irányelv (39) preambulumbekzdése.

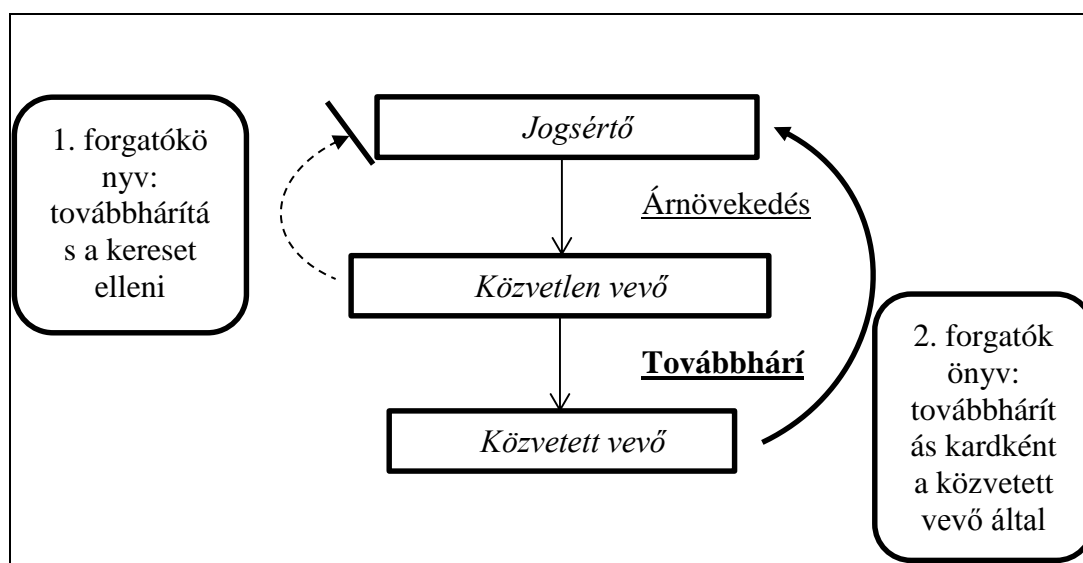
(20) A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (2) bekezdése.

(21) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdését.

TERVEZET

- (17) Először, a jogsértő a kártérítési igény elleni védekezésésként az árnövekedés továbbhárítására hivatkozhat, vagyis azzal érvelhet, hogy a felperes a ténylegesen bekövetkezett vagyoni veszteségét – részben vagy egészben – saját vevőire hárította tovább²². Ez a helyzet, amelyben a továbbhárítás pajzsként írható le, szerepel a 2. háttérmagyarázatban, egy közvetlen vevő keresetére utalva. Meg kell jegyezni, hogy a továbbhárításon alapuló védekezésre a beszállítói lánc alacsonyabb szintjein álló közvetett vevők keresetei esetében is lehet hivatkozni.
- (18) Másodszor, a közvetett vevők arra az érvre alapozhatják kártérítési keresetüket, hogy a jogsértők közvetlen vevői (részben vagy egészben) továbbhárították rájuk az árnövekedését, és ezért kárt szenvedtek el. Ilyen helyzetben a továbbhárítás kardként jellemezhető. A lenti 2. háttérmagyarázat ezt a helyzetet is bemutatja.

2. háttérmagyarázat A továbbhárítással kapcsolatos jellemző forgatókönyvek

- (19) Ha az árnövekedés továbbhárítása az uniós versenyjog megsértésén alapuló keresetben a védekezést szolgálja, általában az alperesnek kell bizonyítania, hogy a felperes továbbhárította az árnövekedést²³. A bizonyítási teher az árnövekedés továbbhárításának megtörténtére és mértékére vonatkozik. Ha a továbbhárításon alapuló védekezés részben vagy egészben sikeres, a felperes akkor is kártérítési keresetet nyújthat be a továbbhárítás miatt elmaradt haszon vonatkozásában²⁴. Ebben az esetben a felperes viseli a továbbhárításra visszavezethető mennyiségi hatás bizonyítási terhet.
- (20) A kártérítésekről szóló irányelv emellett konkrét szabályokat tartalmaz a második forgatókönyv vonatkozásában, amely szerint a közvetett vevő azt állítja, hogy kárt szenvedett el az árnövekedés továbbhárítása miatt. Az ilyen továbbhárítás meglétének és mértékének bizonyítási terhe általában a jogsértővel szembeni kártérítési igénnyel fellépő közvetett vevőt terheli. A kártérítésekről szóló irányelv

(22) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (39) preambulumbekzdését.

(23) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 13. cikkének második mondatát.

(24) A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a továbbhárítással kapcsolatos szabályok nem érintik a károsult fél azon jogát, hogy kártérítést követelhesen és kaphasson az árnövekedés teljes vagy részleges áthárítása miatt elmaradt haszonért.

TERVEZET

ugyanakkor elismeri, milyen gyakorlati nehézségekbe ütközik az ilyen, a beszállítói lánc alacsonyabb szintjén álló felperes²⁵. A közvetett vevők esetében fennálló gyakorlati akadályok felszámolása érdekében a kártérítésekről szóló irányelv ezéért olyan szabályokat tartalmaz, amelyek megkönnyítik számukra a bizonyítási terhet. Ezek megdönthető vélelmekre vonatkoznak, leginkább a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (2) bekezdésére²⁶, és az események szokásos menetén alapuló ténybeli vélelmekre, például a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése és a kártérítésekről szóló irányelv (41) preambulumbekkezdése megemlíti, hogy annak következtében, hogy a vállalkozások milyen feltételek mellett működnek, a kereskedelmi gyakorlat része lehet az árnövekedés továbbhárítása a beszállítói lánc mentén. A kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (2) bekezdése felállítja azt az általános vélelmet, hogy a kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés kárt okoz.

- (21) A ténybeli vélelem a nemzeti jognak megfelelően a közgazdaságra és a jellemző piaci fejleményekre való hivatkozással határozható meg, beleértve azt a meglátást, hogy bizonyos iparágakban a kereskedelmi gyakorlat része az árnövekedés továbbhárítása a beszállítói lánc mentén²⁷.
- (22) Ez a ténybeli vélelem továbbá a jogi vélelem alapját képezi, amely megtalálható a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdésében. Az ott előírt feltételek mellett a közvetett vevőnek kedvezhet az olyan megdönthető vélelem, amelynek értelmében úgy tekinthető, hogy a felperes (vagyis a közvetett vevő) bizonyította a közvetlen vevő által a közvetett vevőre való továbbhárítás megtörténtét. A kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (2) bekezdésében előírt és a felperes által bizonyítandó feltételek a következők:
- a) az alperes uniós versenyjogi jogsértést követett el;
 - b) az uniós versenyjogi jogsértés árnövekedést eredményezett az alperes közvetlen vevőjénél; valamint
 - c) a közvetett vevő az uniós versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat, illetve az uniós versenyjogi jogsértés tárgyát képező termékeket vagy szolgáltatásokat tartalmazó vagy az ilyen termékekből vagy szolgáltatásokból származtatott termékeket vagy szolgáltatásokat vett.
- (23) Ez a vélelem nem alkalmazható, amennyiben a jogsértő hitelt érdemlően és a bíróság számára elfogadhatóan bizonyítani tudja, hogy az árnövekedést nem vagy nem teljes egészében hárították át a közvetett vevőre²⁸. Ha a jogsértő megfelel ennek az előírásnak, a bizonyítási terhet a felperes viseli a ténybeli vélelem alkalmazásának sérelme nélkül.

(25) A kártérítésekről szóló irányelv (41) preambulumbekkezdése.

(26) A kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (2) bekezdése konkrét vélelemről rendelkezik a közvetett vevői kereset esetében, és a (22) bekezdés és azt követő bekezdések foglalkoznak vele részletesebben.

(27) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdését és a kártérítésekről szóló irányelv (41) preambulumbekkezdését.

(28) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikke (2) bekezdésének utolsó mondatát.

TERVEZET

- (24) A kártalanítás elvéből, az árnövekedés továbbhárításának gyakorlatából és a fent említett vélelmekből következően lehetséges, hogy a beszállítói lánc különböző szintjein álló vevők párhuzamosan nyújtanak be keresetet. Ilyen helyzetekben a nemzeti bíróságoknak törekedniük kell a túlzott, illetve a nem elégséges kártérítés elkerülésére²⁹. Ez megvalósítható többek között az ugyanazon uniós versenyjogi jogsértésre vonatkozó kártérítési keresetek, az ilyen kártérítési keresetek eredményeképpen hozott ítéletek és az uniós versenyjog közjogi jogérvényesítéséből származó, az adott ügy szempontjából releváns nyilvános információk megfelelő figyelembevételével³⁰. Például, ha az összefüggő eljárások különböző tagállamok bíróságai előtt vannak folyamatban, a nemzeti bíróságok alkalmazhatják az 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet³¹ 30. cikkét, amelyre a kártérítésekről szóló irányelv hivatkozik³². E cikk értelmében az elsőként felhívottól eltérő nemzeti bíróság felfüggesztheti az eljárást, vagy bizonyos körülmények fennállása esetén megállapíthatja joghatóságának hiányát.
- (25) A nemzeti bíróságoknak emellett a nemzeti jog értelmében a rendelkezésükre álló megfelelő eljárásbeli eszközöket kell használniuk. A perek egyesítése olyan eszköz, amely szerepel a kártérítésekről szóló irányelvben³³. A nemzeti jogrendszerrel függően egyéb eszközök is alkalmazhatók, például a harmadik felek általi beavatkozás és a felfüggesztésre vonatkozó szabályok.

2.3. A bizonyíték szerepe

- (26) A továbbhárítás jogi értékeléséhez általában összetett ténybeli és gazdasági elemzésre van szükség. Míg a szükséges bizonyítékok felvétele általában az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló minden kártérítési kereset fontos eleme, a továbbhárítással kapcsolatos bizonyítékok szerepe a fent említett forgatókönyvektől és a vélelem fennállásának mértékétől függően eltér³⁴. A bizonyítékok értékelését és a bizonyításvételt a továbbhárítás értékelése szempontjából lényeges és elérhető különböző tények határozzák meg. Például az árnövekedést követően a közvetlen vevő által felszámított tényleges árak alakulása közvetlenül meghatározható a felek által benyújtott árlistákra való hivatkozással.
- (27) A kártérítésekről szóló irányelv célja a jogok hatékony gyakorlásának és az egyenlőségnek a biztosítása a bizonyítékok feltárására irányuló kérésre vonatkozó szabályok előírásával. Az ilyen szabályok mindkét fent említett továbbhárítási forgatókönyv esetében alkalmazandók. A továbbhárításon alapuló védekezéssel kapcsolatos forgatókönyv tekintetében a kártérítésekről szóló irányelv 13. cikke kifejezetten említi, hogy az alperes észszerű mértékben bizonyítékfeltárást kérhet a felperestől vagy harmadik felektől. Annak a forgatókönyvnek az esetében, amely szerint a közvetett vevő kártérítést igényel, a kártérítésekről szóló irányelv 14. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy ez a közvetett vevő észszerű mértékben bizonyítékfeltárást kérhet az alperestől vagy harmadik felektől. Az ilyen

(29) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (1) bekezdését, 12. cikkének (2) bekezdését és 15. cikkét.

(30) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdését.

(31) Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351., 2012.12.20., 1. o.).

(32) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (44) preambulumbekzdését és 15. cikkének (2) bekezdését.

(33) A kártérítésekről szóló irányelv (44) preambulumbekzdése.

(34) Lásd a fenti (16) bekezdést és az azt követő bekezdéseket.

TERVEZET

bizonyítékfeltárás különösen fontos lehet, mert a fent említetteknek megfelelően általában a vevő viseli a továbbhárítás megtörténtével és mértékével kapcsolatos bizonyítási terhet.

- (28) A bizonyítékfeltárással kapcsolatban fent említett szabályok annyiban korlátozzák a bizonyítékfeltárással kapcsolatos kéréseket, hogy a továbbhárítás megtörténtével és mértékével kapcsolatos bizonyítási terhet viselő fél csak „észszerű mértékben” kérhet bizonyítékfeltárást. A kártérítésekről szóló irányelv 5. cikkében a bizonyítékfeltárással kapcsolatban előírt általános szabályok vonatkozásában a nemzeti bíróság előírhatja, hogy a kérelmező fél megalapozottan állítsa, hogy a közvetlen vevő továbbhárította a közvetett vevőre az árnövekedés miatt elszenvedett kárt. A kérelmező félnek emellett azokat a tényeket kell felhasználnia, amelyek már „észszerűen” hozzáférhetők számára. A továbbhárítást illetően ez a másik féllel való üzleti kapcsolat során összegyűjtött információkra vagy a harmadik felektől, például piackutató szolgáltatóktól észszerűen beszerezhető információkra utal.
- (29) A kártérítésekről szóló irányelv 5. cikke (3) bekezdésének első mondata előírja az arányosság elvét, amikor megszabja, hogy a nemzeti bíróságok „az arányos mértékre korlátozzák a bizonyítékok feltárását”. Ez az elv fontos az EUMSZ 101. vagy 102. cikkének megsértésén alapuló kártérítési keresetek ügyvitelénél. A fent említetteknek megfelelően a bírók a nemzeti eljárási szabályokat alkalmazzák, és különös figyelmet kell fordítaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvére. Ugyanakkor e jogi keretben a kártérítésekről szóló irányelv 5. cikke (3) bekezdésének első mondatában előírt arányosság elve lehetővé teszi a bizonyítékok feltárással kapcsolatos szabályokat alkalmazó bírók számára a kért bizonyítékfeltárással kapcsolatos költségek és haszon figyelembevételét. Például ez azt jelenti, hogy a bírók arra a következtetésre juthatnak, hogy a felek által bemutatott bizonyítékok további adatok gyűjtése helyett már lehetővé teszik számukra a továbbhárított árnövekedés arányának megbecsülését. A nemzeti jog értelmében elérhető eszközöktől függően saját gazdasági szakértőket is kinevezhetnek vagy leszűkíthetik a fél által kijelölt szakértők által megválaszolható kérdések körét. A 4. fejezet részletesebb útmutatást tartalmaz.
- (30) Bizonyítékok a nemzeti bíróságokon keresztül és a nemzeti bíróságok szigorú ellenőrzése mellett kérhetők a másik féltől. A kérésnek konkrét bizonyítási tételekre vagy kategóriákra kell vonatkoznia. Ugyanakkor, amennyiben a nemzeti bíróság figyelembe veszi a kártérítésekről szóló irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében előírt arányosság általános elvét és a jogos érdekek védelmét, elképzelhető, hogy akár bizonyos bizalmas információkat is fel kell fedni annak a félnek, amelyiknek bizonyítania kell a továbbhárítási hatásokat. Az ilyen információk feltárással kapcsolatos elrendelése esetében fontos, hogy a bíróság a bizalmas információk védelmére szolgáló intézkedéseket léptessen életbe. Az ilyen intézkedések közé tartozhat például az információk bizalmi körben vagy olyan adatszobákban való megosztása, ahol a felek képviselői az adott ügy szempontjából lényeges bizalmas információkhoz férnek hozzá³⁵.

(35) A Bizottság adatszobákat használ abból a célból, hogy a vállalatok egyesülésével kapcsolatos ügyekben és a trösztellenes ügyekben a felek bizalmas információkhoz juthassanak hozzá, lásd például a Bizottság „Bevált gyakorlatok a bizonyítékok benyújtására és az adatgyűjtésre az EUMSZ 101. és 102. cikkének alkalmazásával és a vállalatok egyesülésével kapcsolatos ügyekben” című szolgálati munkadokumentumának 47. bekezdését.

TERVEZET

- (31) A versenyhatóság ügyiratában szereplő bizonyítékok feltárása fontos lehet az árnövekedés számszerűsítése szempontjából, de általában kevésbé releváns a továbbhárítás összefüggésében (különösen azért, mert az árnövekedés továbbhárítása a vevők árképzési magatartásával foglalkozik, és a versenyhatóság ügyirata általában nem tartalmaz ezzel kapcsolatos információkat). Ahogy a kártérítésekről szóló irányelv 6. cikkének (10) bekezdése kimondja, a bizonyítékok versenyhatóság általi feltárása csak végső megoldásként használható.
- (32) A továbbhárítás bizonyításához és számszerűsítéséhez szükséges bizonyíték fajtája nagymértékben függ az alkalmazott gazdasági módszertől. Ahogy lent részletesebben szerepel, a felek általában a gazdasági elméletre és a mennyiségi közgazdaságtanra alapozzák az elemzésüket. Ezért függetlenül attól, hogy más csoportosítási módok is léteznek, a bizonyíték általában minőségi vagy mennyiségi bizonyítékként kategorizálható. A kártérítésekről szóló irányelv is egyértelművé teszi, hogy a „bizonyíték” a nemzeti bíróság által elfogadható valamennyi bizonyítéktípus³⁶. Ez a következőket foglalhatja magában:
- a minőségi bizonyítékok közé tartoznak például i) a szerződések, ii) az üzleti magatartással vagy az árképzési stratégiákkal kapcsolatos belső dokumentumok, iii) a pénzügyi és számviteli jelentések, iv) a tanúvallomások, v) a szakértői vélemények, valamint vi) az ipari jelentések és piaci tanulmányok;
 - a mennyiségi bizonyítékok különösen az ökonometriai módszerek³⁷ használatához szükséges adatokkal kapcsolatosak, például i) a szóban forgó, illetve hasonló termék vagy szolgáltatás eladási ára, kiskereskedelmi ára és végfogyasztói ára, ii) pénzügyi jelentések, iii) szakértői vélemények, iv) rendeletileg meghatározott árak, v) mennyiségben kifejezett forgalom, vi) kedvezmények, valamint vii) egyéb inputköltségek és költségelemek.
- (33) Ahogy a fenti nem kimerítő felsorolásból kiderül, néhány bizonyítéktípus, például a pénzügyi jelentések és a szakértői vélemények, minőségi és mennyiségi bizonyítéknak is minősülhet.
- (34) Végezetül, ahogy a kártérítésekről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdésében szerepel, ugyanazon uniós versenyjogi jogsértésre vonatkozó kártérítési keresetek és a kapcsolódó ítéletek is lényeges információforrások lehetnek a továbbhárítás számszerűsítése szempontjából.

2.4. A továbbhárítás számszerűsítése: a bíróság felbecsülési hatásköre

- (35) A kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (5) bekezdése kifejezetten előírja, hogy a tagállamok biztosítsák, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek az árnövekedés továbbhárított mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecslésére. Az ilyen hatáskör kiterjed valamennyi továbbhárítási hatásra, vagyis az árhatásra és a mennyiségi hatásra. Ez következik a

(36) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv 2. cikkének (13) bekezdését, amely kifejezetten kimondja, hogy a „bizonyítékok” közé tartoznak a dokumentumok és információkat tartalmazó egyéb tárgyak, függetlenül az információkat tároló adathordozó típusától.

(37) Az ökonometriai módszerek ismertetését a 4.3. szakasz és a 2. melléklet tartalmazza.

TERVEZET

kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (1) bekezdéséből is, amely általánosabban a kár számszerűsítésére vonatkozik.

- (36) Amikor a tagállamok átültetik a felbecsülési hatáskört a nemzeti jogba, figyelembe kell venniük a kártérítésekről szóló irányelvben meghatározott szabályokat és elveket, valamint az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlatát. A nemzeti bíróságoknak ennek megfelelően kell használniuk az eljárásjogi eszközeiket. A fentieknek megfelelően különösen a bizonyítási teherrel és a bizonyítási küszöbvel kapcsolatos szabályokat kell alkalmazniuk, hogy ne kerüljön veszélybe az EUMSZ 101. cikkének teljes körű érvényesülése.
- (37) Például a tényleges érvényesülés elve alapján az EUB a *Kone*-ügyben kimondta, hogy az árernyőhatás („umbrella pricing”) áldozata követelheti az uniós versenyjog megsértése következtében elszenvedett károk megtérítését, mert az EUMSZ 101. cikkének teljes érvényesülését kockáztatná, ha a nemzeti jog kategorikusan és az ügy sajátos körülményeitől függetlenül kizárná az elszenvedett károkért való kártérítés igényléséhez való jogukat. Továbbá a fent említett ügy rávilágít arra, hogy az uniós ítélkezési gyakorlat és a kártérítésekről szóló irányelv fontos az ok-okozati összefüggés értékelése szempontjából az uniós versenyjog megsértése alapján indított kártérítési keresetekben. Fontos az árnövekedés továbbhárítása szempontjából, mert az ok-okozati összefüggés ténybeli és jogi kérdései általában akkor merülnek fel, amikor a jogsértő közvetlen vevője állítólag részben vagy egészben továbbhárította az árnövekedést a közvetett vevőre.
- (38) Hasonlóképpen, amikor a nemzeti bíróságok a nemzeti eljárásoknak megfelelően felbecsülik a kár és a továbbhárított árnövekedés mértékét a kártérítésekről szóló irányelvvel összhangban, be kell tartaniuk az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés fent említett elvét. A felbecsülési hatáskört illetően ez azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságok nem utasíthatják el a továbbhárítással kapcsolatos beadványokat azért, mert a fél nem tudja pontosan számszerűsíteni a továbbhárítási hatásokat.
- (39) Továbbá a felbecsülési hatáskör gyakorlásához a kártérítésekről szóló irányelv 12. cikkének (5) bekezdése és 17. cikkének (3) bekezdése értelmében a nemzeti bíróságoknak először az észszerűen elérhető információkra kell alapozniuk az értékelésüket, másodsor pedig törekedniük kell a továbbhárítás megalapozott összegének vagy mértékének megközelítésére. Ez a kártérítésekről szóló irányelvből következik, amely hangsúlyozza az információs aszimmetria meglétét, és elismeri, hogy a kárt nemigen lehet tökéletesen pontosan számszerűsíteni³⁸. A nemzeti bíróságoknak a gyakorlatban feltételezésekre kell támaszkodniuk³⁹.
- (40) A teljes kártérítés elve azonban megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok a legjobb becslésekkel szolgáljanak. Az EUMSZ 101. és 102. cikke szerint az uniós versenyjog megsértése által érintett valamennyi károsultnak joga van olyan – sem jobb, sem rosszabb – helyzetben lenni, amilyenbe a jogsértés hiányában

(38) Lásd a kártérítésekről szóló irányelv (46) preambulumbekendését. Ilyen esetekre a kártérítésekről szóló irányelv többek között szabályokat tartalmaz a bizonyítékfeltárással kapcsolatban (lásd a (27) bekezdést és azt követő bekezdéseket), tartalmazza a nemzeti versenyhatóságoktól való segítségkérés lehetőségét a kártérítésekről szóló irányelv 17. cikke (3) bekezdésének megfelelően, valamint tartalmazza azt a kötelezettséget, hogy figyelembe kell venni az ugyanazon jogsértéshez kapcsolódó egyéb eljárásokat (lásd a (24) bekezdést).

(39) Gyakorlati útmutató, 16. bekezdés. A versenyjoggal kapcsolatos ügyekben a kár számszerűsítésére vonatkozó általános megközelítés szintén szerepel a gyakorlati útmutató 11–20. bekezdésében.

TERVEZET

feltételezhetően került volna (lásd a (11) bekezdést). Ezért a kártérítésekről szóló irányelv 15. cikkének (1) bekezdése szerint el kell kerülni a túlzott, illetve a nem elégséges kártalanítást.

- (41) A felbecslésre a nemzeti jog alkalmazandó. Valójában már számos tagállam rendelkezik a kártérítésekről szóló irányelvben előrevetített felbecslési hatáskörnek megfelelő szabályokkal⁴⁰.

3. A TOVÁBBHÁRÍTÁS GAZDASÁGI ELMÉLETE

3.1. Áttekintés

- (42) Az árnövekedés továbbhárítására és a kapcsolódó ár- és mennyiségi hatásra azért kerül sor, mert a cégek az árak növelésével reagálnak a költségek növekedésére. Az első többletár a közvetlen vevő inputköltségeinek növekedéseként értelmezhető. A továbbhárítási hatások felbecsléséhez a bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogyan hatna egy ilyen költségnövekedés 1) a közvetlen vevő által meghatározott árakra az értékesítési piacon, illetve 2) a közvetlen vevő által szállított mennyiségre.
- (43) A nemzeti bíróságok az egyes esetek körülményei alapján becsülik fel a továbbhárítás mértékét. Ugyanakkor a továbbhárítás és a kapcsolódó hatások gazdasági elméletének általános ismerete számos okból fontos lehet a bíróság számára. Először, a gazdasági elmélet olyan keretet biztosít a bíróság számára, amelyben értékelhetők a mennyiségi és minőségi bizonyítékok. Az ilyen bizonyítékokat a 4.2. szakasz ismerteti részletesebben. Másodsor, különösen a peres ügyek korai szakaszában a gazdasági elmélet segíthet a bírónak az adatok vagy információk feltárással kapcsolatos döntéshozatalban azok relevanciájának értékelésével. Végezetül, az elméleti vagy koncepcionális megfontolások emellett alapot szolgáltatnak az árnövekedés és továbbhárítás közötti, a felek által felvetett kapcsolatot alátámasztó különböző gazdasági magyarázatok hihetőségének és megbízhatóságának értékeléséhez.
- (44) A kártérítésekről szóló irányelv nem tesz különbséget a 1) a megnövekedett árak (árhatás) és az ilyen árnövekedés továbbhárítása, illetve 2) a termékek rosszabb minősége és az elmaradt innováció (nem árhatások) és az ilyen károknak a beszállítói lánc mentén fellépő lehetséges hatásai által okozott károk között. Az iránymutatás a nem árhatások szempontjából nem foglalkozik a továbbhárítással.
- (45) A gazdasági elmélet szerint a továbbhárítási hatások, vagyis a kapcsolódó ár- és mennyiségi hatások meglétét és nagyságát számos tényező befolyásolja⁴¹. E tényezők a következőket foglalják magukban:

i) az árnövekedés tárgyát képező inputköltségek természete⁴² (az ilyen költségek állandók vagy változók, a jogsértés csak egy vevő vagy az adott piac valamennyi vevője esetében növeli ezeket a költségeket);

(40) Például az Egyesült Királyságban a nemzeti bíróságok „jó képzelőerővel és nagyjából” számszerűsítik a károkat (*Gibson v Pride Mobility Products Ltd* [2017] CAT 9); Hollandiában a kártérítést megítélő nemzeti bíróságok a lehetséges mértékben számszerűsítik a károk mértékét (lásd a *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering* 612. cikkét), és úgy becsülik fel, hogy az a leginkább megfelelően a kár jellemzőinek (lásd a *Burgerlijk Wetboek* 6:97. cikkét).

(41) Ez a szakasz ismerteti, hogy a (45) bekezdésben felsorolt tényezők miért lehetnek fontosak a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás meglétének és mértékének meghatározásában. Az egyes tényezők hatásának részletesebb leírását az 1. melléklet tartalmazza a szokásos árképzési mechanizmus ismertetésével együtt.

TERVEZET

ii) a közvetlen vagy közvetett vevő esetében a termék iránti kereslet jellege (különösen a kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolat);

iii) az azon a piacon jelen lévő vállalkozások közötti versenyhelyzet jellege és intenzitása, ahol a közvetett vagy közvetlen vevő aktív; valamint

iv) az 1. mellékletben részletesebben ismertetve, egyéb olyan elemek, mint a vevő jellemzői (fogyasztók vagy vállalkozások), a vállalkozás különböző, az árnövekedés által érintett inputjának aránya, a vevői erő, a közvetett és közvetlen vevők vertikális integrációja, az árszabályozás vagy az beszállítói lánc különböző szintjein hozott árképzési döntések időzítése⁴³.

- (46) Először is, a közvetlen vevő árnövekedés tárgyát képező inputköltségeinek jellege befolyásolja, hogy ez az árnövekedés továbbhárítható-e, és ha igen, milyen mértékben. Amikor az árnövekedés hatással van a közvetlen vevő olyan költségeire, amelyek nem változnak az inputmennyiség függvényében (állandó költségek), valószínűleg nem kerül sor a továbbhárításra, mert az ilyen költségek általában nem befolyásolják a közvetlen vevő árképzését, legalábbis nem rövid távon⁴⁴. Ezzel szemben, amikor az árnövekedés hatással van a közvetlen vevő olyan költségeire, amelyek az inputmennyiség függvényében változnak (változó költségek), általában valószínűbb az árnövekedés továbbhárítása, legalább bizonyos mértékben. Ennek az az oka, hogy a határköltségek (a változó költségek alkategóriája) általában befolyásolják a közvetlen vevő árképzési döntéseit⁴⁵.
- (47) Másodszor, a termék iránti, a közvetlen vevő által tapasztalt kereslet befolyásolja a továbbhárítás mértékét. A szokásos árképzési mechanizmus arra épít, hogy a vállalkozás termékei iránti kereslet (az értékesített mennyiség) az ár emelésével csökken. Az, hogy az árnövekedést tapasztaló közvetlen vevő milyen mértékben emeli az árát, attól függ, hogy a kereslet érzékenyen reagál-e az ilyen árváltozásra. Például, ha a közvetlen vevő monopolhelyzetben van, és a kereslet minden árszinten ugyanolyan érzékenyen reagál az árváltozásra, a közvetlen vevő általában továbbhárítja az árnövekedés felét. Ha a monopolhelyzetben lévő vevő esetében az áremeléskor a kereslet „egyre jobban és jobban” (vagyis növekvő mértékben) csökken, a közvetlen vevő általában az árnövekedés legfeljebb felét hárítja tovább. Ezzel szemben, ha a monopolhelyzetben lévő vevő esetében az áremeléskor a kereslet „egyre kevésbé és kevésbé” (vagyis csökkenő mértékben) csökken, a közvetlen vevő általában az árnövekedés több mint felét továbbhárítja.
- (48) Harmadszor, a vállalkozások között azon a piacon tapasztalható versenyhelyzet jellege és intenzitása is befolyásolja a továbbhárítás mértékét, ahol a jogsértő vevői aktívak. Fontos tisztában lenni azzal, hogy a fokozott versenynek a továbbhárítás mértékére gyakorolt hatása attól függ, hogy az első többletár csak a közvetlen vevőt érinti-e (vállalkozásspecifikus árnövekedés) vagy a közvetlen vevő versenytársait is (az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés). Ha az árnövekedés csak egy közvetlen

(2)

(42) Az 1. melléklet ezt részletesebben ismerteti.

(43) Az árképzési döntések időzítése többek között befolyásolhatja a jogsértés időkeretét és az árnövekedés továbbhárításának potenciálisan késedelmes időbeli alakulását.

(44) Ugyanakkor hosszú távon az állandó költségek hatással lehetnek a vállalkozások stratégiai döntéseinek elemzésére, például a gyártási kapacitás módosítása érdekében, ami viszont befolyásolhatja az ezt követő (rövid távú) árképzési mechanizmust.

(45) Lásd továbbá a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről szóló iránymutatást (HL C 31., 2004.2.5., 80. bekezdés).

TERVEZET

vevőt érint, aki erős versenyben van más közvetlen vevőkkel, kevésbé valószínű a továbbhárítás egy olyan helyzethez képest, amelyben az egyetlen érintett közvetlen vevő gyenge versenyt tapasztal. Ugyanakkor az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés esetében a nagyszámú, egymással versenyben lévő közvetlen vevő általában az árnövekedés nagyobb arányú továbbhárítását részesíti előnyben a gyengébb versennyel jellemzett piacokhoz képest⁴⁶.

- (49) A nemzeti bíróságok által a kártérítési keresetek ügyében hozott számos ítélet kiemeli, hogy milyen fontos megvizsgálni a kereslet reagálását az árváltozásokra, a verseny intenzitását, és azt, hogy az árnövekedés hatással van-e a közvetlen vevő versenytársaira⁴⁷.
- (50) Negyedszer, ahogy a (45) bekezdésben és az 1. mellékletben szerepel, bizonyos körülmények között egyéb elemek fontos szerepet játszhatnak a közvetlen vevő árképzési mechanizmusában és ezáltal az árnövekedésnek a közvetlen vevő általi továbbhárításában. Például ezek az elemek nemcsak a továbbhárítással kapcsolatos árhatás mértékét befolyásolhatják, hanem a mennyiségi hatást is (például az egyik termék árnövekedése befolyásolhatja a közvetlen vevő által értékesített egyéb termékek árát is, ha ezek a termékek egy másik termék helyettesítő termékei) vagy azt, mikor jelennek meg az ilyen hatások (például az árnövekedés továbbhárítása időben eltolódik, vagy az a közvetlen vevő, aki számára költséggel járna az árai módosítása, úgy dönthet, hogy nem hárítja tovább a kismértékű árnövekedést az ilyen „menüköltségek” miatt). Az árnövekedés továbbhárításának számszerűsítése érdekében további fontos elem lehet, hogy az árnövekedés által érintett input a közvetlen vevő változó költségeinek nagy vagy kis részét képezi-e. Néhány ilyen tényezőt a nemzeti bíróságok is figyelembe vettek a továbbhárítással kapcsolatos ügyekben⁴⁸.
- (51) Végezetül, azt is fontos megjegyezni, hogy a fent említett tényezők egyidejűleg befolyásolják a továbbhárítási forgatókönyv eredményét, és a kölcsönös egymásra utaltságukat is figyelembe kell venni. Az egyes tényezők relatív fontossága azonban ügynként eltérő lehet.
- (52) A továbbhárítás megtörténte és mértéke összefügg az értékesítési veszteséggel, amely általában az áremelést kíséri. A fentieknek megfelelően ez a veszteség mennyiségi hatásként jellemezhető. A mennyiségi hatás azért jelentkezik, mert a vevő esetében a keresleti függvény meredeksége általában negatív. Ha sor kerül az első többletár továbbhárítására a beszállítói lánc mentén, a mennyiségi hatás a vertikális lánc valamennyi szintjén jelentkezik. Ezért amikor a kereset mennyiségi hatással kapcsolatos kártérítésre vonatkozik, a bíróságoknak az ilyen hatást is fel kell becslniük.

(46) A 3.2. fejezetben szereplő 3. példa részletesebben ismerteti és kifejti a gazdasági elmélet alapján megfogalmazott ilyen előrejelzéseket.

(47) Az olyan ítéletekkel kapcsolatos példaként, amelyek a piaci dinamika fontosságával és azzal foglalkoznak, hogyan reagál a kereslet az árváltozásra, lásd például a Bundesgerichtshof (Szövetségi Bíróság) 2011. június 28-i határozatát a KZR 75/10. számú (*ORWI*) ügyben (59. és 69. pont), valamint a Düsseldorf-i Regionális Bíróság 2015. november 19-i határozatát a 14d O 4/14. számú (*German Car Glass*) ügyben (221. pont). A nemzeti bíróságok több ítélete foglalkozik azzal is, hogy milyen fontos a verseny mértéke és az, hogy az első többletár vállalkozásspecifikus-e vagy az egész ágazatra kiterjed; lásd például a dán Tengerészeti és Kereskedelmi Bíróság ítéletét a V 15/01. számú, *EKKO*-ügyben (2002) és a spanyol Legfelsőbb Bíróság 2013. november 7-i határozatát az 5819/2013. számú ügyben (*Nestle and ors kontra Ebro Puleva*).

(48) Egy olyan ügy példaként, amely megvizsgálta, hogy valószínű-e a továbbhárítás, ha az árnövekedés által érintett input a közvetlen vevő változó költségeinek kis részét képviseli, lásd a Párizsi Fellebbviteli Bíróság 2014. február 27-i ítéletét a 10/18285. számú, *DOUX v Ajinomoto & CEVA* ügyben. A lenti **Error! Reference source not found.** háttérmagyarázat részletesebben ismerteti ezt az ítéletet.

TERVEZET

- (53) A fent említetteknek megfelelően az uniós versenyjog megsértése esetén a károsult teljes kártérítésre tarthat igényt a jogsértéssel ok-okozati összefüggésben elszenvedett kár vonatkozásában. A továbbhárításra való hivatkozáskor az árnövekedésből származó károk számszerűsítése érdekében fontos a mennyiségi hatás értékelése. Ha a teljes kár felbecsléséhez egyszerűen kivonjuk a továbbhárítással kapcsolatos árhatást az árnövekedési hatásból, alulbecsüljük a közvetlen vagy közvetett vevő által elszenvedett kárt, mert nem vesszük figyelembe a mennyiségi hatást.
- (54) Az árnövekedés miatt csökkenő mennyiséget befolyásolja a vevő termékei iránti kereslet érzékenysége, valamint az, hogyan reagálnak az árnövekedésre a vevő versenytársai. Például, ha a vevő termékei iránt rugalmatlan a kereslet, vagyis a vevői csak kis mértékben érzékenyek az áremelésre, az áremelés viszonylag kis mértékben csökkenti az eladott mennyiséget. Ha minden más megegyezik, ez kisebb mennyiségi hatáshoz vezet, mint rugalmasabb kereslet esetében. Ugyanakkor, ha a vevő versenytársai is növelik az áraikat az árnövekedést követően, az szintén csökkentheti a vevő saját áremelésének a vevő értékesítésre gyakorolt hatását⁴⁹.

3.2. Példák

- (55) Az 1. példa a vállalkozásspecifikus árnövekedést ismerteti egy erős versennyel jellemzett piacon.

1. példa

Szituáció: Ugyanazon a piacon 10 almalégyártó működik. Az egyik gyártó olyan beszállítótól szerzi be az almát, amelyik árrögzítő kartellben érintett. Az almalégyártó kártérítésre tart igényt az árnövekedés miatt. Ugyanakkor az alperes (az alma beszállítója) továbbhárításon alapuló védekezésre hivatkozik, és azzal érvel, hogy az almalégyártó az árnövekedést teljes egészében a közvetett vevőkre hárította tovább.

Elemzés: Az árnövekedést tapasztaló almalégyártó erős versenyben van kilenc másik vállalattal az almalegyártása és értékesítése terén. A tíz vállalkozás által értékesített valamennyi termék meglehetősen azonos a fogyasztók számára. Amennyiben a többi gyártó nem a kartell tagjaitól szerzi be az almát, hanem alacsonyabb áron meg tudja venni máshol, a kartelltől vásárolni kényszerülő gyártó versenyhátrányban van a versenytársaival szemben. Az almalégyártó ezért korlátozottan tudná továbbhárítani a költségek emelkedését, mert ha továbbhárítaná, akár csak részben, az árnövekedést, az értékesítése (és a nyeresége) rendkívül nagy mértékben csökkenne a versenytársak javára. Minél nagyobb a verseny a 10 almalégyártó között, annál kevésbé képes továbbhárítani a költségek növekedését. Ezért ebben a forgatókönyvben a közvetlen vevő általában nem tudja továbbhárítani a költségek növekedését (árnövekedés).

(49) Ha csak a vevő növeli az árát, elképzelhető, hogy a vevői a versenytársaktól fognak vásárolni. Ha azonban bizonyos mértékben a versenytársak is emelik az áraikat, a váltás kevésbé lehet vonzó a vevők számára, így az első vevő értékesítése összességében kevésbé eshet vissza. Meg kell jegyezni, hogy ha néhány vevő vagy valamennyi vevő a termék mellőzésével reagál az egész piacot érintő áremelésre, a mennyiségi hatás még nagyobb lehet, mint abban az esetben, ha csak egyetlen vevő emeli az árát.

TERVEZET

- (58) A 2. példa olyan helyzetet mutat be, amelyre az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés és intenzív verseny jellemző.

2. példa

Szituáció: Az 1. példában szereplő mind a tíz almalégyártó az árakat rögzítő kartelltől szerzi be az almát. A kartell tagjai azt állítják, hogy az árnövekedés továbbhárul a közvetett vevőkre.

Elemzés: Az almalégyártók hasonlóképpen ki vannak téve az árnövekedésnek, és a piacra verseny jellemző. Mivel az árnövekedés az összes gyártót érinti, egyetlen vállalkozás sem lesz versenyhátrányban a többihez képest. Ezért valószínűbb, hogy mindegyik almalégyártó nagymértékben tovább fogja hárítani az árnövekedést, szemben az 1. példában részletezett esettel (ahol az árnövekedés vállalkozásspecifikus). Illusztrációképpen, egy abszolút versenypiacon az árak megegyeznek a határköstségekkel, és az inputköstségek emelkedése ezért közvetlenül ugyanakkora mértékű áremelkedéshez vezet.

- (60) Az eltérő keresletet tapasztaló, monopolhelyzetben lévő vevők továbbhárítási aránya

3. példa

Szituáció: A almalégyártó az 1. tagállamban monopolhelyzetben van az almalégyártás piacán, míg B almalégyártó a 2. tagállamban ugyanazon a termékpiacon van monopolhelyzetben. Minden további egység almalé gyártási költsége állandó, és ugyanakkora A és B esetében.

A két almalégyártó az árögzítő kartellben érintett C beszállítótól szerzi be az almát. Ennek következtében A és B 6 EUR/alma árnövekedést tapasztal, ha C-től szerzi be az almát.

A és B az egyes tagállamok kiskereskedelmi láncai irányából eltérő keresletet tapasztal. Az 1. tagállamban a kereslet valamennyi árszinten ugyanolyan érzékenyen reagál az ár változásaira (vagyis a kereslet lineáris, lásd még a 9. háttérmagyarázatot). A 2. tagállamban nem ez a helyzet. Ott az ár emelkedésével a kereslet „egyre kevésbé” (vagyis csökkenő mértékben) csökken (vagyis a kereslet konvex, lásd még a 9. háttérmagyarázatot). A és B kártérítést igényel C-től (a kartell tagjától) az árnövekedés következtében elszenvedett kárért. C továbbhárításon alapuló védekezést alkalmaz, és azt állítja, hogy A és B tovább fogja hárítani az árnövekedés felét.

Elemzés: A 1. és a 2. tagállamban a monopolhelyzetben lévő gyártók eltérő keresletet tapasztalnak az egyes tagállamok kiskereskedelmi láncai részéről. Minden további egység almalé gyártási költsége állandó. Az almánkénti 6 EUR árnövekedés mindkét gyártó számára a határkötség emelkedésének tekinthető. A költségek ilyen emelkedését követően az áremelés lehetősége attól függ, hogy az egyes gyártóknak mekkora előállított mennyiséget kell feláldozniuk az költségbeli változás, vagyis az áremelés bizonyos részének továbbhárítása érdekében. Ha az árak emelkedésével csökkenő mennyiség viszonylag alacsony,

az áremelés vonzóbb lesz az olyan helyzethez képest, amelyben az értékesített mennyiség csökkenése nagy. A mennyiségnek az áremeléskor tapasztalható csökkenése a monopolhelyzetben lévő gyártó által tapasztalt kereslet függvényének görbületével függ össze, vagyis azzal, hogy a kereslet lineáris, konvex vagy konkáv. A lenti 10. háttérmagyarázat ezt részletesebben ismerteti.

Az 1. tagállamban monopolhelyzetben lévő A gyártót tekintve, a gazdasági elmélet előrejelzése szerint az ilyen gyártó továbbhárítaná az árnövekedés felét, vagyis 3 EUR nagyságú összeget. Ugyanakkor mivel a monopolhelyzetben lévő B gyártó esetében konvex a kereslet, a megmaradó kereslet kevésbé érzékenyen fog reagálni az árra áremelés esetén. A-hoz képest (lineáris kereslet) B kisebb mennyiségi csökkenést fog tapasztalni, ha 3 EUR nagyságú összeggel emeli az árakat. Ez azt jelenti, hogy ez arra ösztönzi B-t, hogy az első többletár több mint felét továbbhárítsa.

4. A TOVÁBBHÁRÍTÁSSAL KAPCSOLATOS ÁRHATÁSOK ÉS MENNYISÉGI HATÁSOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE

4.1. Bevezetés

- (62) Az elszenvedett kárért járó kártérítés célja, hogy a károsult olyan helyzetbe kerüljön, amelyben a jogsértés hiányában feltételezhetően került volna. E helyzet értékeléséhez össze kell hasonlítani a megfigyelt helyzetet (azt a helyzetet, amelyben sor került a jogsértésre) egy hipotetikus helyzettel (egy olyan helyzettel, amelyben nem került sor jogsértésre). Ez a hipotetikus helyzet a „kontrafaktuális forgatókönyv”.
- (63) A kontrafaktuális forgatókönyv megállapításának célja a jogsértés hatásának elkülönítése az árakat befolyásoló többi olyan tényezőtől, amely az érintett piacon akkor is befolyásolta volna az árakat, ha nem kerül sor jogsértésre⁵⁰. Például a kereslet növekedése általában kartell hiányában is áremelkedéshez vezet. A közvetett vagy közvetlen vevőket nem kell kompenzálni ezért a hatásért. A kontrafaktuális forgatókönyv megállapításához ezért figyelembe kell venni az olyan tényezőket, amelyek nem állnak kapcsolatban a jogsértéssel⁵¹.
- (64) Mivel a kontrafaktuális forgatókönyv hipotetikus, közvetlen nem tapasztalható meg. A lentieknek megfelelően a közgazdaságtanban és a jogi gyakorlatban különböző módszerek és technikák jelentek meg a kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozására. Ezek a módszerek és technikák a feltételezéseket és a szükséges adatok körét illetően eltérőek.

(50) Meg kell jegyezni, hogy a továbbhárítás értékelésekor a kontrafaktuális forgatókönyv megállapításának szükségessége összhangban van az EUB továbbhárítással kapcsolatos ítélkezési gyakorlatával a tagállamok által jogellenesen kivetett illetékek és vámok visszatérítésének összefüggésében, lásd EUB, 1979. október 4., C-238/78. számú ügy (*Ireks-Arkady kontra Tanács és Bizottság*), EU:C:1979:226, 14. pont; EUB, 2000. december 21., C-441/98. számú ügy (*Michailidis*), EU:C:2000:479, 33. pont és az azt követő pontok; EUB, 2011. szeptember 6., C-398/09. számú ügy (*Lady & Kid and Others*), EU:C:2011:540. Továbbá az EUB-nak a C-129/00. számú, *Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság* ügyben hozott 2003. december 9-i ítéletének (EU:C:2003:319) 78. pontjában a főtanácsnok rámutatott arra, hogy kontrafaktuális forgatókönyv szükséges annak bemutatásához, hogyan alakultak volna az árak az értékesítési piacon az első többletár hiányában.

(51) Lásd a kapcsolódó leírást a (79) bekezdésben.

TERVEZET

- (65) A technika kiválasztása egy adott esetben általában számos tényezőtől függ. A fenti 2. szakaszban leírtaknak megfelelően a nemzeti bíróságoknak be kell tartaniuk a tényleges érvényesülés és az arányosság elvét a továbbhárított árnövekedés mértékének felbecsülésekor. Továbbá a felbecsülési hatáskör gyakorlásához a nemzeti bíróságoknak először is az észszerűen elérhető információkra kell alapozniuk az értékelésüket, másodsor pedig törekedniük kell a továbbhárítás megalapozott összegének vagy mértékének megközelítésére.
- (66) Például, ha a felperes és az alperes eltérő módszereket használ, és ezek ellentmondásos eredményekhez vezetnek, általában nem megfelelő a továbbhárított árnövekedés becsült mértékét a két eredmény átlagának tekinteni, és az sem lenne megfelelő, ha az ellentmondásos eredményeket egymást kizárónak tekintve a bíróság mindkét módszert figyelmen kívül hagyná. Ahogy a gyakorlati útmutatóban szerepel, ilyen helyzetben megfelelőbb lenne megvizsgálni az eltérő eredmények okait, illetve az egyes módszerek és végrehajtásuk erősségeit és gyengeségeit⁵².
- (67) Az alábbi szakaszok áttekintést nyújtanak a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és mennyiségi hatás felbecsülésére szolgáló különböző technikákról. A lent leírtaknak megfelelően a technikák az összetettségüket és a szükséges adatokat illetően eltérnek, és egyrészt léteznek minőségi bizonyítékokon alapuló elemzések, másrészt mennyiségi adatokon alapuló ökonometriai módszerek⁵³. A felbecsléssel kapcsolatos megközelítésnek minden esetben összhangban kell állnia a hatályos nemzeti jogszabályokkal az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének betartása mellett⁵⁴.
- (68) Ebben az összefüggésben nincs egyetlen olyan kiválasztható technika, amely minden esetben megfelelőbb lenne, mint a többi. Az ökonometriai módszerek alkalmazása példa erre. Az ilyen módszerek alkalmazása a legtöbb esetben növelheti a becslés pontosságát. Ugyanakkor az ilyen módszerek általában jelentős mennyiségű adatot igényelnek, amely lehet, hogy nem mindig áll rendelkezésre. Az adatgyűjtés és az adatok gazdasági elemzése ezért jelentős költségekkel járhat, ami elképzelhető, hogy nem arányos a szóban forgó kártérítés összegével.
- (69) Ebben az összefüggésben nemcsak azokat a költségeket kell figyelembe venni, amelyek akkor keletkeznek, amikor a bizonyítási terhet viselő fél egy bizonyos módszert alkalmaz, hanem a másik félnek a beadvány cáfolatával kapcsolatos költségeit, a harmadik felek költségeit és az igazságszolgáltatási rendszer akkor felmerülő költségeit, amikor a bíróság felbecsüli a továbbhárítás mértékét, beleértve a bíróság által esetlegesen kinevezett gazdasági szakértő költségeit. Ha a fent említett költségek túl magasak, az gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teheti a teljes kártérítéshez való jog gyakorlását⁵⁵.
- (70) A továbbhárítási hatások felbecsülésekor a nemzeti bíróságok felhasználhatják az ügy szempontjából lényeges közvetlen bizonyítékokat. Például a közvetett vagy közvetlen vevő által készített minőségi jellegű belső dokumentumok vagy egyéb dokumentumok az árnövekedés és a saját árak emelése közötti kapcsolat

(52) Lásd még a gyakorlati útmutató 125. bekezdését.

(53) A 4.3. szakasz és a 2. melléklet részletebben ismerteti az ökonometriai módszerek fogalmát.

(54) Lásd a (9) bekezdést.

(55) A gyakorlati útmutató is hangsúlyozza a tényleges érvényesülés elvének fontosságát az árnövekedés felbecsülésének összefüggésében.

vonatkozásában. Ha elérhető ilyen típusú bizonyíték, a bíróság ezt elégségesnek találhatja a továbbhárítási hatások (árhatások és mennyiségi hatások) felbecsüléséhez a minőségi bizonyítékok figyelembevételével vagy a mennyiségi adatok kiigazításával regressziószámítás nélkül. Ezért a minőségi bizonyítékok elérhetősége fontos szerepet kaphat akkor, amikor a bíróság eldönti, hogy a felek alkalmazhatják-e a hatályos jogszabályokban előírt bizonyítási küszöb elérése érdekében az alábbi szakaszokban szereplő mennyiségi technikákat, és ha igen, mely technikákat⁵⁶.

- (71) Ahogy az 1. melléklet 5. ábráján szerepel, a kár három alkotóeleme az árnövekedés, a továbbhárítással kapcsolatos árhatás és a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatás. A bírók és gazdasági szakértők úgy dönthetnek, hogy a kár három elemét egymás után becsülik fel. Az árnövekedés számszerűsítése vagy felbecslése az első lépés. Több különböző módszer használható az ilyen hatás felbecsülésére. A gyakorlati útmutató részletesebben bemutatja ezeket a módszereket.
- (72) A második lépés a továbbhárítással kapcsolatos árhatás nagyságára vonatkozó becslés elvégzése. Az ilyen hatás mértéke felbecsülhető közvetlenül, az árnövekedés számszerűsítése esetében használt módszerekhez hasonló módszerekkel, vagy bizonyos feltételezések teljesülése esetében közvetetten annak megbecslésével, hogy milyen mértékben kellett volna az érintett inputköltség növekedését továbbhárítani, valamint ennek a becsült mértéknek az árnövekedéssel és az értékesítéssel kapcsolatos információkkal való együttes értékelésével. A 4.3.1–4.3.2. szakasz áttekintést nyújt az ilyen hatások számszerűsítésének különböző megközelítéseiről.
- (73) A harmadik lépés a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatások felbecslése. A továbbhárítással kapcsolatos árhatáshoz hasonlóan a mennyiségi hatás is közvetve vagy közvetlenül becsülhető fel. Az ilyen hatások számszerűsítésének különböző megközelítéseivel a 4.4.2. és 4.4.3. szakasz foglalkozik.
- (74) Egyéb megközelítések is alkalmazhatók a kár számszerűsítésére a nemzeti bíróságok előtt az uniós versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben, például a továbbhárítási és a mennyiségi hatást egyidejűleg figyelembe vevő holisztikus megközelítés.

4.2. A továbbhárítási hatások számszerűsítéséhez szükséges adatok és információk

- (75) A 2.2. szakaszban ismertetettek szerint a kártérítésekről szóló irányelv célja a jogok hatékony gyakorlásának és az egyenlőségnek a biztosítása a bizonyítékok feltárására vonatkozó szabályok előírásával. A felek vagy harmadik felek kezében lévő adatok és információk fontos tényezők a továbbhárítás megbízható gazdasági elemzése szempontjából. Ezért az adatok szükségességének és elérhetőségének meghatározása lehet a továbbhárítással kapcsolatos árhatás számszerűsítésének első hasznos lépése.
- (76) A fent említetteknek megfelelően a továbbhárítás felbecsülésekor ebben az összefüggésben alkalmazandó legfontosabb gazdasági elv a tényleges helyzet összehasonlítása azzal a helyzettel, amely feltételezhetően a jogsértés hiányában

(56) Erre a gyakorlati útmutató 14. bekezdése is rámutat.

TERVEZET

állt volna elő (kontrafaktuális forgatókönyv). Az adat- és információgyűjtésnek ezért a kontrafaktuális forgatókönyv megállapításához szükséges mennyiségi és minőségi bizonyítékok összegyűjtésére kell összpontosítania.

- (77) A továbbhárítás felbecsüléséhez szükséges adatok típusának kiválasztását illetően általában jól kell ismerni a szóban forgó iparágat és az ügy szempontjából lényeges piaci jellemzőket. Ezért hasznos lehet először az olyan dokumentumok (például meglévő bírósági határozatok, az ugyanazon piacon a beszállítói lánc ugyanazon vagy eltérő szintjén folyó párhuzamos bírósági eljárások, piaci tanulmányok vagy a versenyhatóságoknak a releváns piaci dinamikát ismertető határozatai) vizsgálata, amelyek először is megmutatják a továbbhárítás valószínűségét.
- (78) A fentieknek megfelelően elképzelhető, hogy a bíróságnak minőségi és mennyiségi jellegű bizonyítékokat is meg kell vizsgálnia. A minőségi bizonyítékok, például az árképzéssel, a stratégiával, a szerződésekkel és a pénzügyi beszámolókkal kapcsolatos belső dokumentumok elemezhetőek a gazdasági elmélet szempontjából. Továbbá információkkal szolgálhatnak arról, hogy van-e bizonyíték a jogsértésből származó, az értékesítési piacon történő árképzésre és a beszerzési piacon történő árnövekedésre, illetve van-e közöttük kapcsolat.
- (79) Ugyanakkor a kontrafaktuális forgatókönyv meghatározásához és a továbbhárítást befolyásoló különböző tényezők figyelembevételéhez a feleknek a legtöbb esetben mennyiségi bizonyítékokra van szükségük. Az ilyen bizonyítékok közé tartozhatnak a mindenkori árakkal, a költségekkel vagy az árréssel kapcsolatos adatok, valamint olyan külső tényezők, amelyek befolyásolnák a vállalkozások árképzési döntéseit, például a gazdasági tevékenységgel kapcsolatos összesített mutatók (beleértve a GDP növekedését, az inflációt és a foglalkoztatási rátát). A gazdasági tevékenység regionális változói néhány esetben hasznosak lehetnek az olyan különböző regionális tendenciák figyelembevételéhez, amelyek nem függenek össze a jogsértéssel.
- (80) A bíróság emellett figyelembe vehet több, az árképzést befolyásoló iparág- vagy vállalkozásspecifikus tényezőt. Például az 1. háttérmagyarázatban ismertetett hipotetikus esetben, ha a műanyag is fontos alapanyag lett volna a vezetékkötegek gyártásához a jogsértés időszaka alatt, amikor a rézgyártó (A) megállapodott a versenytársaival a réz árának rögzítésében, és a réz a vezetékköteg-gyártó (B) fő alapanyaga, akkor valószínű, hogy B továbbhárította volna a vevőire a műanyag árának emelkedését is, amely nem sértette az uniós versenyjogot. Ebben az esetben, ha a továbbhárítás felbecsülése nem veszi figyelembe a műanyag árának emelkedésével kapcsolatos hatásokat, az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó becslés túlzó lehet, mert helytelenül teljes egészében a jogsértésnek tulajdonítja az áremelést. Hasonló érvelés vonatkozik az egyéb inputköltségek potenciális csökkenésére, amely költségek – ha nem történik meg a figyelembevételük és nem hárítódnak tovább a beszállítói láncban – mesterségesen csökkentenék a kartell miatti árnövekedés továbbhárításának becsült mértékét.
- (81) Az adatok relevanciája nemcsak az alkalmazott módszerektől vagy technikáktól függ, hanem potenciálisan a szóban forgó ügytől is. Az egyes módszerekre vonatkozó különböző követelmények az alábbiakban kerülnek részletesebb ismertetésre. A következő példákban a módszerek alkalmazása az árra összpontosít. Az adatok elérhetőségétől és az adott ügy körülményeitől függően a bíróság ugyanazokat a módszereket is figyelembe veheti az egyéb gazdasági változók, például a haszonkulcs vagy a vállalkozás költségei felbecsüléséhez. Az érintett

TERVEZET

piacnak a kontrafaktuális piaccal való összehasonlításához használt adatok vonatkozhatnak az egész piacra (például a vezetékkötegek átlagára valamennyi vevő esetében egyéb termék- vagy földrajzi piacokon) vagy egyes vevőkre/vevői csoportokra.

- (82) Az adatok feltárásának a nemzeti jog értelmében való elrendelésekor a kártérítésekről szóló irányelvnek megfelelően a bíróságnak figyelembe kell vennie az észszerűség és az arányosság elvét⁵⁷. Ezekkel az elvekkel összhangban a bíróság például megvizsgálhatja az adatok elérhetőségét, mennyiségét, az adatok lekérésének és valószínűleg tisztításának⁵⁸ költségeit, illetve általánosabban az időráfordítást.
- (83) Az árnövekedés továbbhárításának vizsgálatakor sok esetben gazdasági szakértők bevonására kerülhet sor a nemzeti bíróságokon tárgyalt kártérítési keresetek vonatkozásában. A szakértői bizonyítékokra vonatkozó szabályok tagállamonként jelentősen eltérnek⁵⁹. Ugyanakkor a nemzeti bíróságok számára hasznos lehet a gazdasági szakértők bevonására vonatkozó általános elvekről és eszközökről szóló útmutató. A bíróságoknak minden esetben úgy kell alkalmazniuk a nemzeti eljárásokat, hogy a szakértői bizonyítékok felhasználásával biztosíthassák az uniós jog hatékony és arányos alkalmazását.
- (84) Az eljárás korai szakaszában a bíróság lehetővé teheti az érintett feleket képviselő szakértők közötti párbeszédet. Az ilyen párbeszéd arra irányulhat, hogy leszűkítse az ügy szempontjából lényeges kérdések – beleértve a feltárási kötelezettséggel kapcsolatos kérdéseket – vonatkozásában azokat a területeket, amelyekben egyetértenek, illetve nem értenek egyet. A 3. háttérmagyarázat. háttérmagyarázat példát hoz egy ilyen megközelítésre.

3. háttérmagyarázat: Példa egy olyan ügyre, amelyben gazdasági szakértők szolgáltattak bizonyítékot⁶⁰

Egy egyesült királyságbeli bíróságon folyamatban lévő ügyben a két felet (a jogsértőt és a felperest) képviselő gazdasági szakértők saját külön módszert javasoltak a továbbhárítás mértékének felbecsülésére. A bíró aggodalmát fejezte ki a szakértői bizonyíték potenciális összetettsége miatt, és felkérte a felek szakértőit, hogy a bizonyítékok feltárásának elrendelése előtt egyezzenek meg a továbbhárítással kapcsolatos gazdasági bizonyítékok esetében javasolt megközelítésről. Amennyiben a szakértők nem állapodnának meg egy megközelítésben, a bíró meghallgatná az egyes megközelítésekről szóló előterjesztéseket, beleértve az egyes szakértők által javasoltak magyarázatát, a szükséges információkat és a megközelítés alkalmazásának költségeit, majd

(57) Lásd a (28) és (29) bekezdést.

(58) Az adattisztítás az adatokban rejlő logikai következetlenségek feltárásának és felszámolásának folyamata.

(59) Például Franciaországban, Hollandiában és az Egyesült Királyságban a bíróságok nagyrészt közvetlenül állnak kapcsolatban a felek által kijelölt gazdasági szakértőkkel. Más tagállamokban, például Belgiumban, Dániában, Németországban, Magyarországon és Olaszországban a bíróságok sok esetben a bíróság által kijelölt szakértők tanácsára támaszkodnak. A nemzeti jogszabályok azzal kapcsolatban is eltérnek, ki felé áll fenn kötelezettsége a szakértőnek. Néhány tagállamban, például az Egyesült Királyságban és Írországon a szakértőnek még akkor is a bíróság felé áll fenn kötelezettsége, ha a díját a felek fizetik. Spanyolországban a felek által kijelölt szakértők kötelesek tárgyilagosaak és függetlenek lenni, míg néhány tagállamban, például Németországban és Olaszországban nem állnak fenn ilyen kifejezett kötelezettségek.

(60) High Court of England and Wales, *Emerald Supplies kontra British Airways Plc*, HC-2008-000002.

határozatot hozna az egyik megközelítés alkalmazásáról.

- (85) Néhány joghatóság esetében a nemzeti bíróságok gazdasági szakértőket jelölhetnek ki, akik segítenek a bírónak a továbbhárítás mértékének felbecsülésében, és hagyományosan ezt a megközelítést választották az első többletár felbecsülésére. A lent ismertetetteknek megfelelően a bíróság hasonló megközelítést alkalmazhat a továbbhárítás mértékének felbecsülésékor, például összehasonlító módszerek alkalmazásával. Ezért a továbbhárítás mértékének felbecsülésékor fontos lehet a bíróság által kijelölt szakértők által az árnövekedés mértékének felbecsülése terén szerzett tapasztalat is. A 4. háttérmagyarázat. háttérmagyarázat példát hoz egy olyan megközelítésre, amikor a bíróság gazdasági szakértőt jelölt ki.

4. háttérmagyarázat: Példa egy olyan ügyre⁶¹, amelyben a bíróság gazdasági szakértőket jelölt ki

A gazdasági szakértőt ebben az esetben a bíróság jelölte ki. Az volt a szakértő feladata, hogy módszert javasoljon, majd számszerűsítse az árnövekedést. A szakértő első lépésként empirikus módszert javasolt az árnövekedés mértékének felbecsülésére. Sor került a szakértő által javasolt megközelítés megvitatására írásbeli formában, illetve szóbeli meghallgatások formájában, mielőtt a bíróság határozott arról, hogy melyik megközelítést alkalmazza.

A következő lépésben a kiválasztott módszer alkalmazásával megtörtént az árnövekedés kiszámítása. Sor került a számításokhoz használt adatok benyújtására a bíróság és a felek felé.

Harmadik lépésben megtörtént a megalapozottság vizsgálata, amelynek során a különböző felek (az alperesek, az államügyész és a nemzeti versenyhatóság) lehetőséget kapott az észrevételei megtételére és a kérdésfeltevésre. A bíróság elé terjesztett végső értékelés figyelembe vette ezeket az észrevételeket. A végső értékelés emellett a becsült eredmények valószínűségét, a becsült hatások megalapozottságát és a felhasznált adatok minőségét is megvizsgálta.

- (89) Az olyan esetekben, amikor a feleket képviselő gazdasági szakértők eltérő álláspontot képviselnek a továbbhárítás mértékének felbecsülése céljából alkalmazandó megközelítéssel kapcsolatban, a nemzeti bíróság a nemzeti versenyhatóság tanácsát is kikérheti az alkalmazandó módszerről⁶². Továbbá a továbbhárítás mértékének vizsgálatakor a nemzeti bíróság főszabály szerint a versenyhatóság valamely határozatában szereplő információkra is támaszkodhat, például az első többletár vonatkozásában⁶³.

(61) Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfi Területi Másodfokú Bíróság), 2009. június 26-i határozat, VI-2a Kart 2 – 06/08. számú ügy (*Zement*).

(62) A kártérítésekről szóló irányelv 17. cikkének (3) bekezdéséből következik, hogy valamely nemzeti versenyhatóság egy nemzeti bíróság megkeresésére segítséget nyújthat e nemzeti bíróság részére a kártérítés mértékének meghatározásában, amennyiben e nemzeti versenyhatóság az ilyen segítségnyújtást megfelelőnek tekinti.

(63) Például a Nanterre-i Kereskedelmi Bíróságnak a 2004FO22643. számú, *Arkopharma kontra Group Hoffman La Roche* ügyben 2006-ban hozott ítéletében a francia bíróság az Európai Bizottságnak a COMP/E-1/37.512. számú, *Vitamins*-ügyben

- (90) A továbbhárítással kapcsolatos árhatások felbecsülése a vállalkozások pénzügyi információinak vagy adatainak elemzésén alapul. Az ilyen adatok gyakran régebbi adatok, de néhány esetben üzleti szempontból érzékeny adatok lehetnek az adott ügyben érdekelt felek szempontjából, ezért bizalmas információknak minősülnek. Ugyanakkor a fenti 2. szakaszban leírtaknak megfelelően a bíróság elrendelheti a bizalmas információkat tartalmazó bizonyítékok feltárását, amennyiben léteznek a bizalmas információk védelmét szolgáló intézkedések.

4.3. A továbbhárítással kapcsolatos árhatások számszerűsítése és megbecsülése

- (91) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás mértékére vonatkozó becslés elvégzésekor a nemzeti bíróságok a számszerűsítéssel kapcsolatban különböző típusú gazdasági megközelítésekre támaszkodhatnak, különösen a (92) bekezdésben és azt követő bekezdésekben ismertetett közvetlen megközelítésre, de a 4.3.2.1. szakaszban és azt követő szakaszokban ismertetett közvetett megközelítésre⁶⁴ is.

4.3.1. Közvetlen megközelítések – összehasonlító módszerek

- (92) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás a beszállítói lánc különböző szintjein kiszámítható az első többletár hatásaként bekövetkező áremelkedés vagy árrésváltozás közvetlen megbecsülésével.
- (93) Az összehasonlító módszerek előnye, hogy valós, ugyanarra vagy hasonló piacra vonatkozó adatokat használnak⁶⁵. Azon a tényen alapulnak, hogy az összehasonlító forgatókönyv reprezentatív lehet a jogsértéssel nem érintett helyzetekben. A nemzeti jogrendszerrel függ, hogy a jogsértéssel érintett piac és az összehasonlítási piac kellően hasonló-e ahhoz, hogy az ilyen összehasonlítás eredménye felhasználható legyen a továbbhárítás mértékének számszerűsítésekor⁶⁶.

4.3.1.1. Módszerek

- (94) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás mértékének a közvetlen módszerrel való megbecsülésekor a nemzeti bíróságok eltérő megközelítéseket alkalmazhatnak. Az adatok elérhetőségének függvényében a bíróság közvetlenül megbecsülheti a költségek emelkedése miatt az értékesítési piacon jelentkező áremelkedést, vagy az árrésre vonatkozó adatok segítségével következtethet a továbbhárítás mértékére⁶⁷. Az első megközelítés alkalmazása esetében a bíróság az első többletár kiszámításakor használt módszereket (vagyis az árnövekedés számszerűsítésére

(2)

tett megállapításaira utalt a kartell által a piacra és a fogyasztókra gyakorolt hatások vonatkozásában annak a következtetésnek az alátámasztására, hogy a fogyasztókra való továbbhárítás valószínűleg bekövetkezett volna.

- (64) A közvetett megközelítés többek között azon a határozott feltételezésen alapul, hogy az inputköltségek változása ugyanolyan mértékben hárítódik tovább az inputköltségek relevanciájától és az ilyen inputköltségek változásának mértékétől függetlenül. A **Error! Reference source not found.** bekezdésben szereplő részletesebb ismertetésnek megfelelően a közvetett módszer használatának lehetőségét általában csak akkor kell mérlegelni, ha a feltételezés az ügy tényei alapján valószínű.
- (65) A gyakorlati útmutató 37. bekezdése és az árnövekedés mértékének becslésére vonatkozóan ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat kihangsúlyozza ezt a tényt. Egy német bíróság, szintén az árnövekedés mértékének becslése szempontjából, azon a véleményen van, hogy más megközelítésekhez képest az összehasonlító módszerek előnyben részesíthetők, lásd az Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfi Területi Másodfokú Bíróság) által a VI-2a Kart 2 – 06/08. számú ügyben 2009-ben hozott ítélet 469. pontját és az azt követő pontokat.
- (66) A gyakorlati útmutató az árnövekedés értékelése szempontjából foglalkozik ezzel a kérdéssel, lásd például a 37. és az 59–95. bekezdést.
- (67) A mennyiségi hatásra vonatkozó becslésekről szóló szakasz részletesebben ismerteti az árrésre vonatkozó adatokat használó megközelítést.

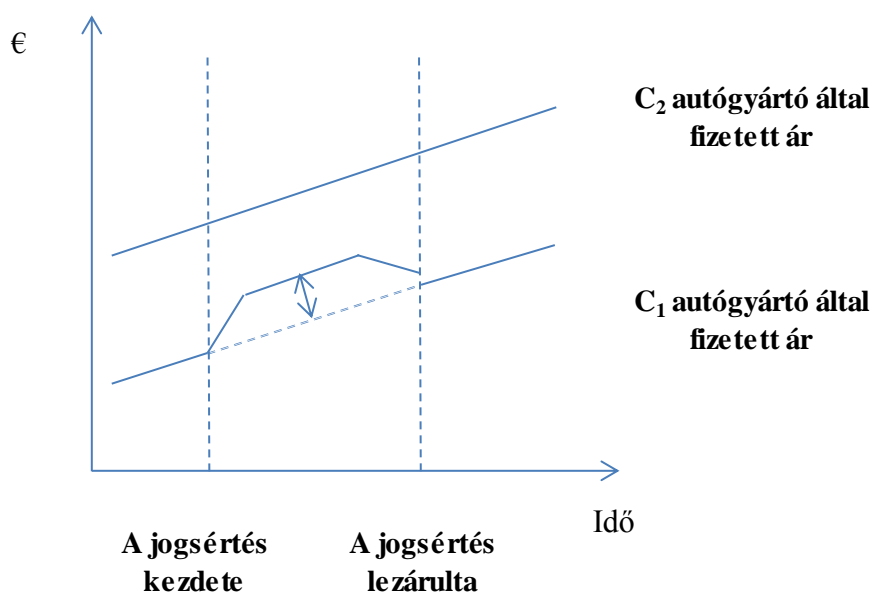
TERVEZET

szolgált összehasonlító módszereket) alkalmazva megbecsülheti a tényleges és a kontrafaktuális árak közötti különbségeket.

- (95) A fent ismertetetteknek megfelelően a továbbhárítás mértékének felbecsülésekor az alkalmazott technikáknak és módszereknek a jogsértésből származó tényezőkön kívül más tényezőket is figyelembe kell venniük. Ideális esetben az érintett piacot és ugyanazt a jogsértéssel nem érintett piacot kellene összehasonlítani. Ugyanakkor, ahogy a gyakorlati útmutató rámutat, általában nem ismerhető pontosan, hogyan fejlődött volna a piac a jogsértés nélkül. Ezért a gyakorlatban a „hasznos” piac viszonyítási alapul szolgáló piacot jelent.
- (96) A viszonyítási alapul szolgáló piacok két szempontból – az időt vagy a terméket illetően – eltérhetnek a jogsértéssel érintett piactól. Az időbeli összehasonlítás azt jelenti, hogy a jogsértéssel érintett piacot önmagával hasonlítjuk össze egy másik időpontban. A termék szerinti összehasonlítás azt jelenti, hogy a jogsértéssel érintett piacot vagy ugyanazzal a piaccal hasonlítjuk össze, de egy másik földrajzi területen, vagy egy másik termékpiaccal, amely a jogsértéssel érintett piachoz hasonlóan fejlődött⁶⁸.
- (97) Az ideális esetben alkalmazandó módszer egyesíti a két dimenziót, vagyis az időbeli és a termékre vonatkozó dimenziót. Ez a módszer a „különbségek közötti különbségek” megközelítés. Ez a módszer megvizsgálja a releváns gazdasági változó alakulását a továbbhárítással érintett piacon egy adott időszakban (időbeli eltérés a továbbhárítással érintett piacon), és összehasonlítja ugyanezen változó alakulásával ugyanebben az időszakban egy nem érintett, viszonyítási alapul szolgáló piaccal (például egy másik földrajzi piaccal).
- (98) E módszer alkalmazásának bemutatására érdemes megnézni a rézkartellel kapcsolatos stilizált példát (1. és 3. ábra).
- (99) Egy hipotetikus esetben feltételezve, hogy C_1 autógyártó az 1. tagállamban (közvetett vevő) kártérítést igényel A_1 rézgyártótól (jogsértő) a (19) bekezdésben leírtaknak megfelelően, C_1 kára a B_1 vezetékköteg-gyártó részéről továbbhárított árnövekedésből származik. A „különbségek közötti különbségek” megközelítés a C_1 autógyártó által az 1. tagállamban fizetett ár egy adott időszakban való alakulásának vizsgálatát is tartalmazza (a továbbhárítással kapcsolatos árhatás által érintett piac), és összehasonlítja a C_2 autógyártó által ugyanabban az időszakban a 2. tagállamban fizetett ár alakulásával (amely árat nem befolyásolta a jogsértés, és ezért nem jelentkezik továbbhárítással kapcsolatos árhatások). Az összevetés megmutatja a két idősor eltéréseit. Ezzel megbecsülhető az autógyártó által fizetett ár változása, kizárva azokat a tényezőket, amelyek az 1. és a 2. tagállamban ugyanúgy befolyásolták a piacokat. Ezért ez a módszer szétválasztja a továbbhárítással kapcsolatos árhatást a vezetékkötegek árát befolyásoló, mindkét piacra jellemző tényezőktől. A lenti 1. ábra bemutatja ezt a megközelítést.

(68) Ha a kontrafaktuális forgatókönyv külföldi piacokat vesz figyelembe viszonyítási alapul, a nemzeti bíróságnak a lehetséges jogszabályi eltéréseket is szem előtt kell tartania. Ez különösen a szabályozott piacok, például a gyógyszerek vagy az energia piaca esetében fontos.

1. ábra A „különbségek közötti különbségek” megközelítés bemutatása

(100) A rézkartellel kapcsolatban a (6) bekezdésben említett példa alapján egy egyszerű példa szemléltetheti ezt a módszert. Tételezzük fel, hogy az előtte, közben és utána összehasonlítás szerint a vezetékkötegek 100 eurós egységára 2005 és 2010 között az 1. tagállamban (ahol a jogsértésre és a továbbhárításra sor került) nőtt. Ha megnézzük az ugyanabban az időszakban jogsértéssel nem érintett piacot a 2. tagállamban, azt látjuk, hogy a vezetékkötegek egységára mindössze 10 EUR nagyságú összeggel nőtt, mert nőtt egy másik input, például a műanyag költsége. Feltételezve, hogy az input (a műanyag) magasabb költsége az 1. tagállamot is érintette, a vezetékkötegek árának az 1. és 2. tagállamban való eltérő alakulását vizsgáló összehasonlítás azt mutatná, hogy a továbbhárítási hatás vezetett az áremelkedéséhez. Ebben az esetben ez 90 EUR.

(101) Ennek a módszernek az a jelentős előnye, hogy képes kiszűrni a továbbhárítással kapcsolatos árhathoz nem kapcsolódó változásokat, amelyekre ugyanakkor került sor, amikor a továbbhárításra. Ugyanakkor azon a feltételezésen alapul, hogy egyéb tényezők, a fenti példában a műanyag ára, hasonlóképpen érintik a piacot. Ellenkező esetben a „különbségek közötti különbségek” módszer ökonometriai értelmezésére lehet szükség. Az ilyen megközelítések az alábbiakban részletesebben is bemutatásra kerülnek.

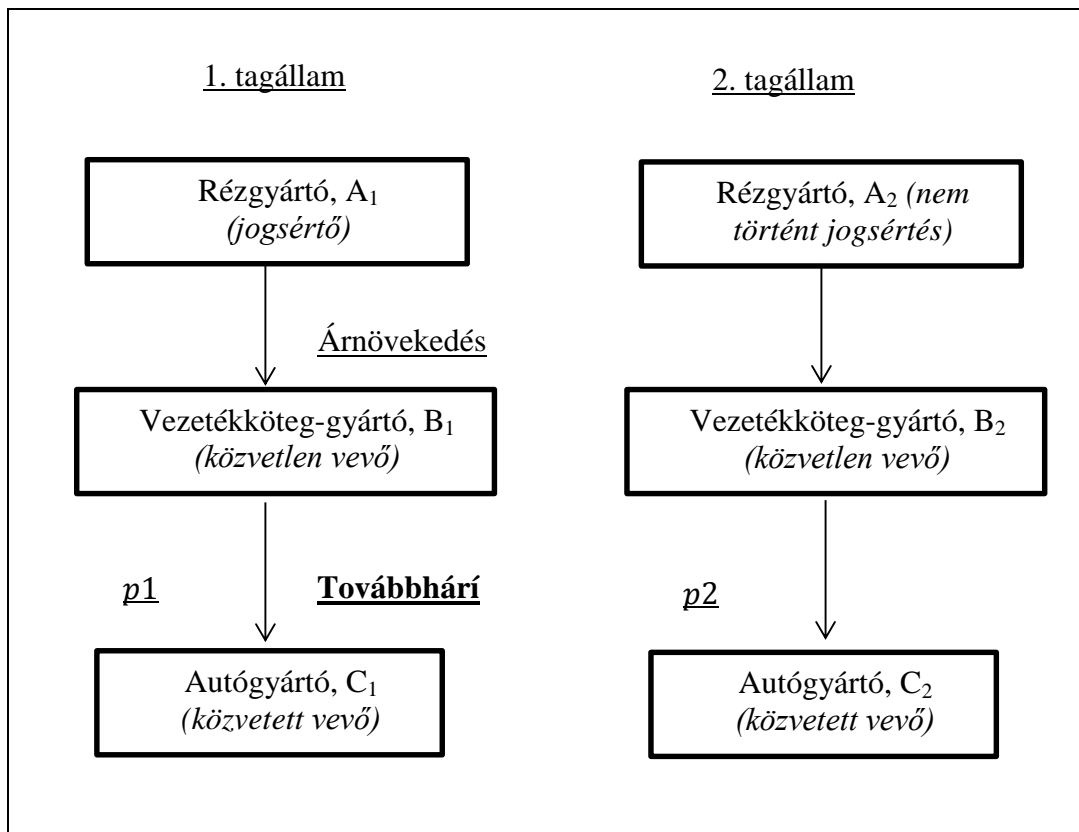
(102) Ahogy a gyakorlati útmutatóban szerepel⁶⁹, más módszerekkel is meghatározható a kontrafaktuális forgatókönyv. Ezek különösen akkor hasznosak, ha nem elérhetők az árakkal kapcsolatos korábbi adatok akár a jogsértéssel érintett piacon, akár a viszonyítási alapul szolgáló piacon. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy elképzelhető, hogy nem figyelhető meg az árak időbeli alakulása a viszonyítási alapul szolgáló vagy a jogsértéssel érintett piacon. Ilyen esetben egy másik összehasonlító módszer alkalmazható, amely a különböző földrajzi piacokat hasonlítja össze. Például, ahogy az alábbi 2. ábra mutatja, a nemzeti bíróság

(69) Lásd a gyakorlati útmutató 49. bekezdését és az azt követő bekezdéseket.

TERVEZET

megfontolhatja a C_1 autógyártó által a jogsértéssel érintett időszakban az 1. tagállamban fizetett árak (p_1) és a hasonló autógyártók által a 2. tagállamban, vagyis a jogsértés által nem érintett önálló földrajzi piacon fizetett átlagos árak (p_2) összehasonlítását. Ez a módszer a piacok közti összehasonlítás⁷⁰.

2. ábra Összehasonlító módszerek a továbbhárítás számszerűsítésére

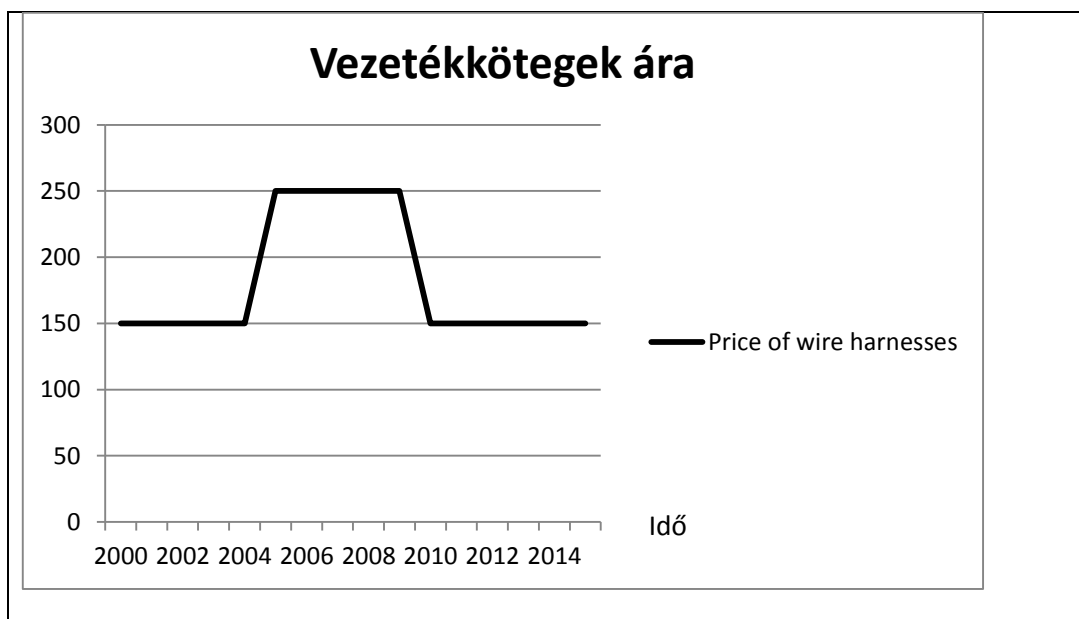

(103) Ha p_1 nagyobb, mint p_2 , akkor az 1. tagállamban B_1 vezetékköteg-gyártó C_1 autógyártóra hárította tovább az árnövekedést, és továbbhárítással kapcsolatos árhatás jelentkezik. Az ugyanilyen összehasonlítás elvégezhető más gazdasági változók, például az árres vagy az értékesített mennyiség vonatkozásában.

(104) Elképzelhető, hogy a piacok közti összehasonlításhoz nem lehet másik olyan termékpiacot találni, amely kellő mértékben hasonlít a jogsértéssel érintett piachoz. Egy másik, összehasonlításra alapuló megközelítés, amely alkalmazható, az árak időbeli alakulásának összehasonlítása ugyanazon a piacon, vagyis egy előtte-utána összehasonlítás⁷¹. Ebben az esetben a viszonyítási alapul szolgáló piac pontosan ugyanaz a termékpiac, mint a jogsértéssel érintett piac, csak más időpontban került sor az elemzésére. A 3. ábra ezt a megközelítést mutatja be.

(70) Ez a módszer gyakran használatos a kártérítési keresetekben az első többletár értékelésére, lásd például a gyakorlati útmutató 45. lábjegyzetében hivatkozott ügyeket.

(71) Lásd a gyakorlati útmutató 38–48. bekezdését.

3. ábra: Összehasonlító módszerek a továbbhárítás időbeli számszerűsítésére⁷²

(105) Ez a példa feltételezi, hogy a rézipar által rögzített jogellenes ár öt éven keresztül, 2005 és 2010 között állt fenn. Ebben az időszakban⁷³ az első ártöbblet C autógyártóra hárult tovább. E módszer alkalmazásakor az autógyártó által a jogsértés időszakában fizetett ár kerül összehasonlításra az autógyártó által a jogsértés és a továbbhárítás által nem érintett időszakban, például a 2003-ban és 2004-ben fizetett árral. Az 5. háttérmagyarázat példát hoz egy olyan esetre, amelyben a felperes ezt a megközelítést alkalmazta.

(106) A fent ismertetett módszerek alkalmazásakor a jogsértésből származó tényezők mellett más olyan tényezőket is figyelembe kell venni, amelyek befolyásolhatták a továbbhárítás mértékét. Például annak vizsgálatakor, hogy más piacok vagy időszakok megfelelőek-e kontrafaktuális piacként vagy időszakként, a bíróságnak a továbbhárítást érintő (a továbbhárítás gazdasági elméletével foglalkozó) 3. szakaszban említett tényezőket is figyelembe kell vennie. Továbbá az egyes piacokon más olyan tényezők is változhatnak, mint az inputköltségek közötti különbség, infláció stb. A valószínű kontrafaktuális forgatókönyv kidolgozásához ezért fontos az ilyen tényezők figyelembevétele. Az ezt a megközelítést alkalmazó különböző technikák ismertetése lent olvasható.

5. háttérmagyarázat Előtte, alatta és utána összehasonlítás – A német gépjárműüveg esete⁷⁴

E kártérítési kereset ügyében a felperes a gépjárműüveg-kartell tagjaitól vásárló közvetett vevő volt. A kartell tagjai megsértették az EUMSZ 101. cikkét, és az

(72) Az egyszerűség kedvéért ez a grafikon csak a jogsértésre visszavezethető árhatást ábrázolja. Valós helyzetben nemcsak a továbbhárítás mértéke, hanem egyéb olyan tényezők is befolyásolják az árakat, mint az infláció és egyéb költségek.

(73) Meg kell jegyezni azonban, hogy az 1. mellékletben említett késedelmes továbbhárítás fontos lehet a jogsértés fennállása alatti áraknak az előtte és utána fennálló árakkal való összehasonlításakor.

(74) Regionális Bíróság, Düsseldorf, 2015. november 19-i határozat, 14d O 4/14. számú ügy (*German Car Glass*).

Európai Bizottság 2008-ban bírságot rótt ki rájuk.

A felperesek szakértői elemezték az árak alakulását az árkartell előtt, alatt és után. Regressziószámításra vagy korrelációs elemzésre nem került sor, a szakértők pusztán az ármenták megfigyelésével próbálták meghatározni a gépjárműüveg ára (a kartell által érintett termék) és a helyettesítő gépjárműüveg ára közötti kapcsolatot.

A bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy ez az elemzés nem mutatta meg kielégítően, hogy közvetlen ok-okozati összefüggés van a fent említett két termék ára között. Ezért ebben az esetben a bíróság úgy ítélte meg, hogy ez a megközelítés nem szolgáltatott elégséges bizonyítékot a továbbhárításra.

4.3.1.2. Közvetlen megközelítések alkalmazása a gyakorlatban

- (107) A továbbhárítással kapcsolatos árhatásoknak a fent ismertetett közvetlen megközelítés alapján történő megbecslésére különböző technikák állnak rendelkezésre. Egyes tényezők, például a fenti példában a nyersanyagok költségének növekedése, sok esetben csak a viszonyítási alapul szolgáló piacot vagy csak a továbbhárítás által érintett piacot befolyásolják. A fent ismertetetteknek megfelelően a megfigyelt adatokat ki kell igazítani az ilyen hatások figyelembevételére érdekében. Ezek lehetnek az adatok egyszerű kiigazításai olyan esetekben, amikor a hatást gyakorló tényező és az általa kiváltott hatás nagysága viszonylag könnyen meghatározható.
- (108) Bizonyos esetekben, amikor az adatok elérhetősége és minősége azt lehetővé teszi, az összehasonlításához használt adatok kiigazítása történhet ökonometriai módszerek alapján, különösen regressziószámítással. A regressziószámítás olyan statisztikai módszer, amely segít elemezni a közgazdasági változók közötti kapcsolatokban rejlő mintákat.
- (109) Regressziószámítás esetén a vizsgált változóra vonatkozó többféle adat és a valószínűsíthető befolyásoló változók vizsgálatára kerül sor statisztikai módszerekkel. Az azonosított kapcsolat kifejezése általában egyenlet formájában történik. Ez az egyenlet lehetővé teszi a befolyásoló változóknak a vizsgált változóra gyakorolt hatásainak megbecslését, és így azoknak a jogsértés hatásaitól való elkülönítését. A regressziószámítás alapján megbecsülhető, milyen szoros összefüggés van a releváns változók között, ami néhány esetben arra utalhat, hogy az egyik változó ok-okozati összefüggésben áll egy másik változóval⁷⁵.
- (110) Az összehasonlításához használt adatok kiigazítása céljából elérhető különböző módszerek részletesebb leírását a gyakorlati útmutató⁷⁶ tartalmazza. A gyakorlati útmutató példákat és illusztrációkat tartalmaz, és útmutatást nyújt az egyes módszerek alkalmazásával kapcsolatos fogalmak, megközelítések és feltételek tekintetében, és az összehasonlító módszerek alkalmazása szempontjából elérhető megközelítésekkel kapcsolatos eljárások alapját képezi.

(75) A regressziószámítást a gyakorlati útmutató 69. bekezdése és az azt követő bekezdések ismertetik részletesen.

(76) Ugyanott, II. fejezet B. rész.

TERVEZET

- (111) A fent említetteknek megfelelően az ökonometriai elemzéseken alapuló módszerek bizonyos esetekben olyan jelentős költségekkel járhatnak, amelyek nem feltétlenül arányosak a kártérítés igényelt összegével. Ilyen esetekben a bíróság elégségesnek találhatja a továbbhárítás mértékének felbecslését azáltal, hogy regressziószámítás nélkül, a minőségi bizonyítékok figyelembevételével, párhuzamosan értékeli a mennyiségi adatokat.
- (112) A továbbhárítás mértékének minőségi bizonyítékok alapján való felbecslése szempontjából különösen fontosak lehetnek a vállalkozás árképzési politikáját ismertető belső dokumentumok. A belső dokumentumok vizsgálatakor a bíróságnak tisztában kell lennie azzal, hogy az egyes iparágakban vagy akár ugyanabban az iparágban tevékenykedő vállalkozások eltérő árképzési politikát alkalmazhatnak. Néhány esetben elképzelhető, hogy a vállalkozás olyan egyértelmű árképzési politikával vagy állandó gyakorlattal rendelkezik, amely meghatározza a költségek konkrét változásaiból következő ármódosítást. Más esetekben lehetséges, hogy a vállalkozás bizonyos, teljesítménnyel kapcsolatos célkitűzések elérésére törekszik. Például a közvetlen vevő adott árrest alkalmazhat a termékei árazása esetében. Az ilyen árképzési politika elvileg arra utal, hogy ez a vevő továbbhárítaná a költségek változását.
- (113) Az árképzési politikák vizsgálatakor a bíróságnak továbbá figyelembe kell vennie azt is, hogy az adott vállalkozás ténylegesen alkalmazta-e az árképzési politikáját, például az arra vonatkozó adatok vizsgálatával annak meghatározására, hogy ezek megfelelnek-e a szóban forgó árképzési politikának.
- (114) Lent példák találhatók olyan ügyekre, amelyekben a nemzeti bíróságok figyelembe vettek minőségi bizonyítékokat.

6. háttérmagyarázat: A továbbhárítás mértékének felbecslése minőségi bizonyítékok alapján – *Cheminova* (2015)

Az ebben az ügyben hozott ítéletben a bíróság megállapította, hogy egy rovarirtószert gyártó az első ártöbbletet több mint 50 %-ban a közvetett vevőire hárította tovább. Ez a megállapítás azon a gazdasági elméleten alapult, amely szerint az árnövekedés 50 %-a továbbhárításra kerül, ha a közvetlen vevő monopolhelyzetben van, és lineáris a kereslet. Ebben az esetben a bíróság olyan nyilvánosan hozzáférhető piaci tanulmányokra támaszkodhatott, amelyek monopolisztikus piacként írták le azt a piacot, amelyen a közvetlen vevő aktív volt. Egy, a közvetlen vevő által rendelkezésre bocsátott jelentés azzal érvelt, hogy ez a piac valójában versenypiac, semmint monopolisztikus piac. Például a közvetlen vevő azt állította, hogy nagyszámú termék versenyzett a piacon, és a mérsékelt piaci részesedés versenypiacra utal. Az adott ügy tényei miatt a bíróság azonban nem értett egyet ezzel a megközelítéssel.

7. háttérmagyarázat: A továbbhárítás mértékének felbecslése minőségi bizonyítékok alapján – *DOUX Aliments* (2014)

Az ebben az ügyben hozott ítéletben a bíróság megállapította, hogy a felperes bizonyította a továbbhárítás hiányát. Az árnövekedés ebben az esetben a lizin érintette, amely a csirketenyésztés egyik inputja. A bíróság megállapította, hogy a lizin költsége a csirketenyésztés költségének mindössze 1 %-át teszi ki, és a költségek ilyen kis mértékű emelkedése nem elégséges bizonyíték a bíróság meggyőzésére azzal kapcsolatban, hogy ez a csirkék árát is emelné. A bíróság

megállapította, hogy az árak megfeleltek más olyan tényezőknek, mint az egyéb hústermékekkel való verseny és a vevői erő. Amikor a bíróság megállapította, hogy az árnövekedés nem hárult tovább a közvetett kiskereskedőkre, utalt arra, hogy a csirkék értékesítése nemzetközi és versenypiacon történt, és a kiskereskedelmi láncok vevői ereje nagy.

(115) Ezenfelül az árnövekedés mértékének felbecsülése során az összehasonlító módszerek alkalmazásakor a bíróságok néha úgynevezett biztonsági levonással éltek, vagyis a megfigyelt értékekből levonták a becslést illető bizonytalanság figyelembevételéhez elégséges összeget⁷⁷. Ha ökonometriai elemzés nem végezhető el, ilyen megközelítés is alkalmazható a továbbhárítás mértékének felbecsüléséhez. Az ilyen megközelítés célja az egyéb lehetséges tényezők által a vizsgált változóra – például a közvetett vevő által kínált árra – gyakorolt hatások kizárása.

4.3.1.3. Kihívások

(116) A továbbhárítással kapcsolatos árhatás felbecslésekor a bíróság különösen olyan módszereket vehet – a lehető legnagyobb mértékben – figyelembe, amelyek a jogsértésből származó tényezőkön kívül egyéb tényezőket is figyelembe vesznek. A „különbségek közötti különbségek” módszer is ilyen. Ehhez egy viszonyítási alapul szolgáló piacról (például egy másik földrajzi piacról) származó információkra vagy adatokra, valamint a továbbhárítás által érintett piaccal kapcsolatos időbeli adatokra van szükség. Ugyanakkor a bíróságnak tisztában kell lennie azzal, hogy vannak olyan potenciális kihívások, amelyek befolyásolhatják, mennyire lehetnek érvényesek az összehasonlító módszerek.

(117) A fent ismertetetteknek megfelelően a viszonyítási alapul szolgáló piac ideális esetben hasonló a jogsértéssel érintett piachoz, csak nem érinti a jogsértés. Ugyanakkor a vevők mindkét piacon gyakran ugyanazt az inputot használják. Ilyen esetben nehéz lehet megtalálni a viszonyítási alapul szolgáló, nem érintett piacot. Különösen akkor valószínű, hogy a szóban forgó termékhez hasonló és az ugyanazt az inputot használó termékek is potenciálisan érintettek, ha a jogsértés széles földrajzi területet érint. Ez megnehezítheti a megfelelő viszonyítási alapul szolgáló piac megtalálását.

(118) Más körülmények között a viszonyítási alapul szolgáló piacot közvetetten érintheti az első ártöbblet. A 2. ábrán szereplő rézkartell stilizált példájában B_1 vezetékköteg-gyártó A_1 jogsértőtől vásárolja a rezet. Habár B_2 vezetékköteg-gyártó a viszonyítási alapul szolgáló piacon nem vásárol A_1 jogsértőtől, B_2 és B_1 vezetékköteg-gyártó versenytárs lehet ugyanazon a földrajzi értékesítési piacokon. Ez azt jelenti, hogy ha B_1 vezetékköteg-gyártó a kezdeti jogsértésre reagálva emeli az árait, a versenytársai is emelhetik az áraikat. Ebben az esetben a jogsértés közvetetten hatással lehetett B_2 vezetékköteg-gyártó árára, és így elképzelhető, hogy nem megfelelő összehasonlítási alap⁷⁸.

(77) Lásd még a gyakorlati útmutató 95. bekezdését.

(78) Ez a hatás hasonlít a fenti (37) bekezdésben említett árengyóhatáshoz.

TERVEZET

- (119) Az időbeli összehasonlítást illetően kihívást jelenthet kellő pontossággal meghatározni azt a időszakot, amikor a jogsértés hatást gyakorolt a piacra. A felek bemutathatnak egy olyan, a versenyhatóság által hozott határozatot, amelyben szerepel a jogsértés időszaka, vagyis meghatározza, mikor kezdődött és ért véget a jogsértés. Ugyanakkor ez az időszak nem feltétlenül felel meg annak az időszaknak, amelyben a jogsértés ténylegesen hatással volt a piacra. Azt is fontos megjegyezni, hogy bármelyik dátum (a jogsértés időszaka vagy az az időszak, amikor a piac érintett volt) meghatározása nagy hatást gyakorolhat az elemzés eredményére.
- (120) A fent említetteknek megfelelően a jogsértés hatása valójában nem feltétlenül korlátozódik az ilyen határozatban szereplő időszakra⁷⁹. Egyrészt elképzelhető, hogy a versenyhatóság által meghatározott kezdő dátum későbbi, mint a jogsértés tényleges kezdete, például mert nem álltak rendelkezésre megbízható bizonyítékok. Másrészt a jogsértésről szóló határozatban szereplő záró dátum korábbi lehet, mint a jogsértés megszűnésének tényleges dátuma.
- (121) Az is elképzelhető, hogy a jogsértés hatásai nem korlátozódnak a jogsértés időtartamára. Lehetséges, hogy a jogsértés azután is érinteni fogja a szóban forgó piacot, hogy az uniós versenyjog értelmében tiltott magatartás megszűnt. Különösen ez lehet a helyzet az oligopolisztikus piacokon, ha a jogsértés során gyűjtött információk lehetővé teszik, hogy egy bizonyos termék szállítói – a jogsértés lezárultát követően fenntartható módon – azzal a céllal járjanak el, hogy magasabb áron értékesítsenek, mint a versenyképes ár, vagyis az az ár, amelyet a jogsértés hiányában felszámoltak volna az uniós versenyjog által tiltott gyakorlatok nélkül⁸⁰.
- (122) Az a lehetőség is jelentősen befolyásolhatja az összehasonlítást, hogy a beszállítói lánc különböző szintjein álló vevők késedelmesen háríthatják tovább az árnövekedést⁸¹. Erre példa lehet az 1. háttérmagyarázat. háttérmagyarázatban szereplő rézkartell. Tegyük fel, hogy C autógyártó évente ártárgyalásokat folytat B vezetékköteg-gyártóval. B vezetékköteg-gyártó évente csak egyszer módosítja az árakat a C autógyártóval folytatott tárgyalásokat követően. Ha a rézpiacra az árat rögzítő kartell közvetlenül azután jön létre, hogy befejeződtek a tárgyalások a vezetékköteg-gyártó és az autógyártó között, a vezetékköteg-gyártónak csak a következő évi éves tárgyaláson nyílna lehetősége a saját árában továbbhárítani a réz árának növekedését.
- (123) Így a beszállítói láncban való késedelmes továbbhárítás nehézségekhez vezethet annak eldöntésekor, hogy mely időszak vonatkozásában kerüljön sor az árak összehasonlítására: a jogsértés alatt és előtt vagy a jogsértés alatt és után (vagy mindkét esetben). A bíróság az egyes ügyek természetét figyelembe véve módosíthatja az elemzést, például a felek árképzési politikájának elemzésével, és

(79) Lásd még a gyakorlati útmutató 43. bekezdését.

(80) Lásd még a gyakorlati útmutató 153. bekezdését. Például egy olyan ügyszám, amelyben egy nemzeti bíróság úgy határozott, hogy a kartell hatása a jogsértés lezárultát követő öt hónap során továbbra is érintette az árakat, lásd az Oberlandesgericht Karlsruhe (Karlsruhei Másodfokú Területi Bíróság) 6 U 118/05. számú ügyben hozott 2010. június 11-i ítéletét, amelyre a gyakorlati útmutató 44. bekezdése is hivatkozik.

(81) Továbbá a vállalkozások tisztában lehetnek azzal, hogy fennáll a kártérítési kereset kockázata, és az ilyen kereset hatálya a jogsértést követő árak alapján becsülhető meg. Ezért érdekükben állhat az árszínvonal fenntartása a jogsértés lezárultát követően.

TERVEZET

ennek alapján bizonyos időbeli lemaradással számolhat az árképzési minták elemzésekor a beszállítói lánc különböző szintjein.

4.3.2. Közvetett megközelítések – a továbbhárítás mértékének felbecsülése

4.3.2.1. Áttekintés

- (124) A fenti szakasz a továbbhárítással kapcsolatos árhatás közvetlen felbecsülésére vonatkozó módszereket és technikákat ismertet. Általában a közvetlen módszert ajánlott használni, ha lehetséges és arányos az alkalmazása. Ennek oka a közvetlen módszernek az az egyértelmű előnye, hogy lehetővé teszi a továbbhárítás mértékének megbecsülését a közvetett vagy közvetlen vevő által a jogsértéssel érintett időszakban meghatározott *tényleges* árak alapján. Ugyanakkor ez többek között az ilyen árakkal kapcsolatos adatok elérhetőségén alapul. Sok esetben elérhetőek lehetnek ilyen információk. Ha azonban a bíróság előtt nem lehet bemutatni a tényleges árakkal kapcsolatos információkat, például ha a bíróság megítélése szerint az ilyen információk feltárása az adott esetben aránytalan a követelés értékét tekintve, elképzelhető, hogy a továbbhárítás megbecsülhető *közvetetten*.
- (125) Ez a közvetett megközelítés annak elemzésével alkalmazható, hogyan befolyásolták a vállalkozás költségeinek korábbi változásai az árakat a jogsértéssel érintett időszakot megelőzően vagy követően. Például a fenti (6) bekezdésben említett rézkartell esetében a továbbhárítás mértéke megbecsülhető annak elemzésével, hogyan befolyásolták a réz költségének korábbi változásai a vezetékkötegek árát. Egyszerűen fogalmazva, ha a réz költsége 10 EUR-val nő, majd ezt követően 5 EUR-val nő a vezetékkötegek ára, akkor a továbbhárítás becsült mértéke 50 %. A továbbhárítás mértékének a jogsértés időszakában való megbecsléséhez a bíróság ekkor együttesen figyelembe veheti ezt a becsült mértéket, illetve az árnövekedéssel és az értékesítéssel kapcsolatos információkat.
- (126) Ugyanakkor a közvetett módszer nem mentes a kockázatoktól, és néhány esetben akár félrevezető eredményekkel járhat. Ennek az az oka, hogy a továbbhárítás mértékének a közvetett módszerrel való megbecslésekor a bíróság nem tudja sem azt megállapítani, hogy valóban sor került-e az árnövekedés továbbhárítására, sem azt, hogy az érintett input költségének változásai megjelennek-e az értékesítési piac áraiban. Ezért fontos, hogy a bíróság tisztában legyen azzal, hogy a közvetett módszer azon a feltételezésen alapul, hogy a jogsértés időszakában az inputköltségek változása megjelenik az értékesítési árakban. Amennyiben ez a feltételezés nem helytálló, ez a megközelítés olyan becslésekhez vezethet, amelyek félrevezetőek, mert az árnövekedés továbbhárítására utalnak, holott erre valójában nem került sor.
- (127) A közvetett módszer használatakor a bíróságnak törekednie kell annak alapján megbecsülni a továbbhárítás mértékét, hogy hogyan jelentek meg korábban az érintett input költségének változásai az értékesítési árakban. Ha azonban ez az információ nem áll rendelkezésre, a bíróság megvizsgálhatja, hogyan alakultak a vevő határköltségének egyéb elemei, és elemezheti, hogy ezek a költségbeli változások hogyan érintik az értékesítési árakat. A (6) bekezdésben szereplő és a (80) bekezdésben tovább részletezett hipotetikus esetben ez azt jelenti, hogy a bíróság megfontolhatja a vezetékkötegek ára és a (jogsértés által nem érintett) műanyag ára közötti kapcsolat elemzésének lehetőségét, és e kapcsolat alapján becsülheti meg a továbbhárítás mértékét.

TERVEZET

- (128) A jogsértés a legtöbb esetben olyan inputköltséget érint, amely a vevő határköltségének csupán egy részét képezi. Például előfordulhat, hogy a vezetékköteg-gyártónak többet kell fizetnie a rézért, ha a jogsértés érinti a rézert. A réz költsége azonban csak a teljes határköltség egy része.
- (129) Ha a jogsértés által érintett input csak nagyon kis részét képezi a határköltségnek, elképzelhető, hogy az ilyen input költségének akár jelentős emelkedése is alig érezhető a vevő áraiban, még akkor is, ha teljes egészében továbbhárítódott. Habár alternatív megközelítés lehet a jelentősebb inputok költségének változása és nem pusztán az érintett, kevésbé jelentős input költsége alapján megbecsülni a továbbhárítás mértékét, az ilyen megközelítésnek az a határozott feltételezés az ára, hogy a határköltség emelkedése azonos mértékben kerül továbbhárításra a költségek emelkedésének forrásától függetlenül. Továbbá, ha egy közvetlen módszer, vagyis a tényleges árakon alapuló becslés, nem állapít meg statisztikailag szignifikáns továbbhárítást, ez azt a hipotézist alátámasztó bizonyítéknak tekinthető, hogy valójában nem történt továbbhárítás. Más szóval, ha a közvetlen módszer nem állapít meg továbbhárítást, az önmagában nem megalapozott vagy elégséges érv a közvetett módszer alkalmazására.
- (130) Ahogy az 1. mellékletben szerepel, jó okai is vannak annak, hogy a vállalkozások miért nem feltétlenül hárítják mindig tovább a határköltségek kis változásait, legalábbis rövid távon nem, még akkor sem, ha a nagyobb költségbeli változásokat továbbhárítanak. Ezért elképzelhető, hogy nem jogos feltételezni, hogy a továbbhárítás mértéke hasonló lesz az inputköltségek eltérő változásai esetében. Az egyik magyarázat az lehet, hogy a vállalkozásnak úgynevezett menüköltségei lehetnek, ezért az árak módosítása előtt inkább megvárja, amíg a határköltségek növekedése meghalad egy bizonyos küszöböt. Egy másik magyarázat lehet, hogy a közvetlen vevő nem feltétlenül ismerte fel, hogy releváns változás történt az inputköltségekben.
- (131) Az árnövekedés által nem érintett költségelemek továbbhárításon alapuló változásainak közvetett bizonyítékait vizsgálva a nemzeti bíróságnak konkrét esetekben azokat a minőségi bizonyítékokat is figyelembe kell vennie, amelyek megmutatják, hogy a költségek kis emelkedésének továbbhárítása összhangban van a közvetett vagy közvetlen vevő kereskedelmi gyakorlatával.

4.3.2.2. Módszerek

- (132) A közvetett módszer alkalmazásához információkra van szükség az első ártöbbletről és a továbbhárítás mértékéről. Kiindulási pontként más eljárásokban már sor kerülhetett az árnövekedés mértékének felbecslésre vagy kikövetkeztethető korábbi bírósági ügyekből. Amennyiben nincs elérhető korábbi becslés az árnövekedés vonatkozásában, a bíróság mérlegelheti a gyakorlati útmutatóban⁸² említett módszerek alkalmazását. Ilyen esetekben a felperes kérésére a bíróság elrendelheti a jogsértő vonatkozó adatainak feltárását.
- (133) A *közvetlen* módszer egyik előnye, hogy lehetővé teszi a kontrafaktuális forgatókönyv meghatározását. Ahogy a fenti (63) bekezdésben szerepel, ennek célja a jogsértés által kifejtett hatás és az árakat szintén befolyásoló egyéb tényezők szétválasztása. Bár a *közvetett* módszer ilyen megközelítésre nem ad lehetőséget,

(82) Lásd a gyakorlati útmutató 26. bekezdését és az azt követő bekezdéseket.

mégis fontos a jogsértéshez nem kapcsolódó tényezők figyelembevételéhez. Az egyik megközelítés lehet a mennyiségi módszerek, például a regressziószámítás alkalmazása⁸³. Például a rézkartell példájában a bíróság figyelembe veheti a vezetékköteg-gyártó által felszámított árak és a vezetékkötegek inputköltségeinek változásai közötti kapcsolat elemzését. Ugyanakkor más tényezők is befolyásolhatják az árakat az értékesítés szintjén, például az autógyártók részéről mutatkozó kereslet ingadozása is befolyásolhatja a vezetékkötegek árát. Ha a bíróság nem veszi figyelembe az ilyen további tényezőket, a továbbhárítás becsült mértéke nagy valószínűséggel pontatlan lesz.

(134) A regressziószámításhoz általában nagy mennyiségű adatra van szükség a költségekkel és árakkal kapcsolatban. Ezért a továbbhárítás mértékének megbecsülését illetően a bíróság azt is megvizsgálhatja, hogy a más forrásokból származó becslések a továbbhárítás mértékére vonatkozó észszerű becslések-e a szóban forgó ügyben. Az egyéb ilyen források közé tartozhatnak az ugyanazt az iparágat vagy egyéb iparágakat érintő egyéb ügyekben használt továbbhárítási arányok, az érintett iparággal kapcsolatos tudományos tanulmányok vagy a tanúvallomásokban szereplő bizonyítékok. Ez különösen életképes alternatíva, amikor a szükséges adatok nem elérhetők vagy a mennyiségi módszerek nem tartalmaznak releváns ellenőrzési tényezőket.

(135) Fontos azonban, hogy a bíróság tisztában legyen azzal, hogy a más forrásokon alapuló becslések esetében fennáll annak kockázata, hogy ezek nem vették figyelembe a szóban forgó üggyhez kapcsolódó továbbhárítási arány szempontjából lényeges tényezőket. Különösen fontos lehet a más forrásokból származó becslésekhez használt módszertan, valamint annak figyelembevétele, hogy mennyire érzékenyek az eredmények az ilyen becslés és a szóban forgó ügyre jellemző továbbhárítási arány közötti lehetséges különbségekre. Ehhez a bíróság – a 2.4. szakaszban és az 1. mellékletben ismertetetteknek megfelelően – figyelembe veheti a gazdasági elmélet vonatkozó elképzeléseit, például a verseny mértékét. Amennyiben csak korlátozott információ áll rendelkezésre például a különböző piaci feltételekkel vagy a továbbhárítási arány meghatározásának módjával kapcsolatban, elképzelhető, hogy a közvetett módszer nem megfelelő.

4.4. A mennyiségi hatások számszerűsítése és megbecsülése

4.4.1. Bevezetés

(136) Ahogy a (11) bekezdésben szerepel, az uniós versenyjog megsértésének károsultjai esetében fennáll a teljes kártérítéshez való jog. Amennyiben a továbbhárítás figyelembevételére a mennyiségi hatás mellőzésével kerül sor, az a tényleges károk alulbecsülését jelenti. Ezért a mennyiségi hatás megbecslése ugyanolyan fontos, mint a továbbhárítással kapcsolatos árhatásra vonatkozó becslés⁸⁴.

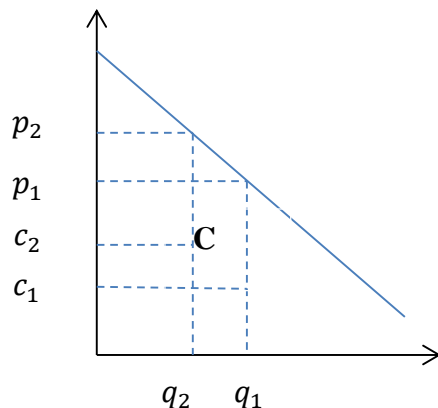
(137) Ahogy a lenti 4. ábrán látható, a mennyiségi hatás a továbbhárításból következő alacsonyabb volumenű értékesítés miatt elmaradt haszonra utal, vagyis a megnövekedett árak miatt csökkent az értékesített mennyiség. A fenti (71)

(83) A regressziószámítás fogalmát a gyakorlati útmutató II. fejezetének (2) szakasza ismerteti részletesebben.

(84) Az Unió nemzeti bíróságai számos esetben megerősítették a mennyiségi hatásra vonatkozó becslés fontosságát. Például az U 2014/15. számú ügyben (2016) az Oberlandesgericht Karlsruhe (Karlsruhe Területi Felsőbíróság) német bíróság megállapította, hogy az árnövekedés továbbhárítása a közvetlen vevő által értékesített mennyiség csökkenéséhez vezethet.

bekezdésben említett lépcsőzetes megközelítés esetében az árnövekedésből származó kár teljes számszerűsítésének harmadik lépése a mennyiségi hatás nagyságának megbecslése.

4. ábra: Mennyiségi hatás

(138) A mennyiségi hatás a q_1 és q_2 közötti különbség. Az értékesített mennyiség csökkenése miatti elmaradt hasznot a C terület mutatja, amelyet úgy kapunk meg, hogy ezt az elmaradt mennyiséget megszorozzuk a vevő kontrafaktuális haszonkulcsával ($p_1 - c_1$), vagyis azzal a haszonkulccsal, amelyet a vevő a jogsértés hiányában továbbhárítás nélkül fel tudott volna mutatni.

(139) A mennyiségi hatás megbecsléséhez két tényezőt kell értékelni: i) az áremelkedés miatt bekövetkező mennyiségbeli változást, és ii) a kontrafaktuális árrést. E tényezők megbecsléséhez a továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecsléséhez szükséges paraméterektől eltérő paraméterekkel kapcsolatos adatokra van szükség. Az adatok elérhetősége szintén olyan fontos elem, amelyet a bíróságnak figyelembe kell vennie a mennyiségi hatás megbecslésekor. Az elérhető adatoktól függően különböző módszerek alkalmazhatók. Ezek részletesebb ismertetése az alábbiakban olvasható.

4.4.2. Közvetlen megközelítés

4.4.2.1. A szükséges adatok/információk

(140) A mennyiségi hatás megbecslése alkalmazásában a közvetlen megközelítéshez információkra van szükség az alábbiakról: i) az árnövekedés által érintett vállalkozás által értékesített mennyiség, ii) az értékesített kontrafaktuális mennyiség, és iii) az ár-költség-rés, amelyet a vevő a jogsértés hiányában elért volna. A másik fél kérésére a bíróság elrendelheti az érintett vevő ilyen adatainak feltárását. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a megfigyelhető ár-költség-rés nem a mennyiségi hatás megbecsléséhez szükséges árrés. Például, ha a vevő továbbhárítja az árnövekedés felét, az csökkenti az árrését, ami azt jelenti, hogy a megfigyelhető árrés kisebb lesz, mint a kontrafaktuális intézkedés. Ebben az esetben a megfigyelhető árrés használatával az elemzés alulbecsülne a mennyiségi hatás nagyságát.

TERVEZET

- (141) A bíróságnak továbbá tisztában kell lennie azzal, hogy a mennyiségi hatás megbecsüléséhez használt árrés nem feltétlenül felel meg egy vállalkozás számviteli árrésének, például a kamatfizetés és adózás előtti eredménynek vagy a vállalkozás nettó jövedelmével kapcsolatos szokásos intézkedéseknek.
- (142) A mennyiségi hatások értékelése szempontjából lényeges árrést az adott termékek elkerült költségekkel, vagyis az előállított mennyiség csökkenésével megtakarított költségekkel csökkentett ára határozza meg. Ezért annak vizsgálata mellett, hogy mely költségek tekinthetők elkerülhetőnek, a bíróság elrendelheti az érintett termékek árának feltárását. Ebben az összefüggésben az olyan belső dokumentumok feltárását is elrendelheti, amelyek információkat nyújtanak a vevő által az árképzési döntésekhez használt fedezeti hozzájárulással kapcsolatban.

4.4.2.2. Módszerek és kihívások

- (143) A mennyiségi hatáshoz kapcsolódó elmaradt haszon megbecsülhető közvetlenül a kontrafaktuális árrés és az árnövekedés továbbhárítására visszavezethető, az értékesített mennyiségben bekövetkező csökkenés szorzatával.
- (144) A felperestől származó idevágó adatok használatával a bíróság megvizsgálhatja a fent ismertetett összehasonlító módszerek alkalmazásának lehetőségét a kontrafaktuális árrés és a kontrafaktuális mennyiség megbecsülése érdekében. Mivel a megfigyelt haszonkulcsot és mennyiséget a jogsértéstől független egyéb tényezők is befolyásolhatják, sok esetben figyelembe kell venni az ilyen további tényezőket is. A bíróságnak ezért arra kell törekednie, hogy a fent ismertetett megközelítések egyikét alkalmazza a jogsértéstől független tényezők figyelembevételére, például regressziószámítással.
- (145) Amennyiben nem elérhetők a „különbségek közötti különbségek” megközelítéshez szükséges adatok, a bíróság megvizsgálhatja a fent leírt más módszerek, például a piacok közötti összehasonlítás vagy az időbeli összehasonlítás alkalmazásának lehetőségét. Az ilyen módszerek alkalmazása esetében azonban fontos a megbízható kontrafaktuális forgatókönyv megállapítása is, figyelembe véve az egyes piacok vagy időszakok vonatkozásában eltérő tényezőket.
- (146) Az összehasonlító módszerek azon a feltételezésen alapulnak, hogy a referencia-időszak vagy a referenciapiac kellőképpen hasonló, különösen a haszonkulcs szempontjából lényeges piaci jellemzők, például a piaci verseny mértéke vagy a beszállítók árstruktúrája tekintetében. Ezeket a feltételezéseket nem könnyű ellenőrizni, mert valószínűleg nagyszámú tényező és stratégiai döntés határozza meg a vállalkozás árrését.

4.4.3. Rugalmassági megközelítés

- (147) A mennyiségi hatás a továbbhárítással kapcsolatos árhatás eredményeként megfigyelhető áremelkedés és a kereslet árérzékenységére vonatkozó becslés közös figyelembevételével is megbecsülhető. A fent említetteknek megfelelően a kereslet árérzékenysége határozza meg, milyen szoros a kapcsolat az ár és a kereslet között. Például, ha az 1 EUR nagyságú áremelés az értékesített mennyiség jelentős csökkenésével jár, a kereslet jóval érzékenyebben reagál az árra, mint abban az esetben, ha az értékesített mennyiség csökkenése kevésbé fontos az ugyanolyan, 1 EUR nagyságú áremelés esetében. A kereslet ár rugalmassága megmutatja a

kereslet tárgyát képező mennyiségnek az egyszázalékos áremelkedéshez köthető százalékos változását.

4.4.3.1. A szükséges módszerek és információk

- (148) A mennyiség csökkenésére, amelyet a 4. ábrán az értékesítés (q_1 -ről q_2 -re történő) csökkenése mutat, általában hatással van a vállalkozás saját áremelése és a versenytársak árainak változása⁸⁵. Ezért a mennyiség csökkenésének nagyságához meg kell vizsgálni, hogyan hatott a továbbhárítás a piacon jelen lévő valamennyi versenytárs áraira, illetve meg kell vizsgálni, hogyan hatott a kereslet érzékenysége az ilyen árváltozásokra. E módszer alkalmazásakor a mennyiségi hatás⁸⁶ megbecslése a mennyiségbeli csökkenés és a kontrafaktuális árrés szorzatával történik.
- (149) A mennyiségi hatásnak a rugalmassági megközelítéssel történő megbecslése esetében szükséges adatok attól függenek, hogy az árnövekedés egyformán érinti-e a releváns vállalkozásokat, vagyis az árnövekedés az egész iparágra kiterjed-e. Amennyiben igen, az értékesítés csökkenése általában a piacon kívüli termékeket és vállalkozásokat érinti. Továbbá a sajátár-rugalmasság és a keresztár-rugalmasság mennyiségi hatásai is megragadhatók a piaci ár rugalmasságában. Ilyen körülmények között a mennyiségi hatás megbecsülhető a kontrafaktuális árrés, a kereslet piaci rugalmassága, valamint a megfigyelt árak és mennyiségek (p_1 és q_2) alapján.
- (150) A kontrafaktuális árrés közvetlen megközelítéssel is megbecsülhető. A kereslet piaci rugalmasságának mennyiségi becsléséhez nagy mennyiségű adatra lehet szükség az árakkal és a mennyiségekkel kapcsolatban, de elképzelhető, hogy ezek nem elérhetők vagy nem arányosak az adott esetben. Ilyen körülmények között a bíróság elegendőnek találhatja egyéb bizonyítékforrások használatát, például a szóban forgó piacról korábban készült piaci tanulmányokban szereplő információkat vagy az idevágó rugalmasságról tájékoztató belső dokumentumokat⁸⁷.
- (151) Ahogy a (179) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szerepel, a vállalkozásspecifikus árnövekedés is arra ösztönözheti a vállalkozásokat, hogy emeljék az árakat és csökkentsék az előállított mennyiséget. Ilyen esetekben szükség lehet a vállalkozás sajátár-rugalmasságának és a keresztár-rugalmasságnak felbecslésére is, vagyis annak megbecslésére, hogyan változik egy vállalkozás által értékesített mennyiség, amikor a vállalkozás megváltoztatja az árait, illetve hogyan hatnak a piacon jelen lévő más vállalkozások árainak változásai a vállalkozás által értékesített mennyiségre. A második hatás mértéke attól függ, hogy a piacon kínált termékek közeli helyettesítő termékek-e. Ezért, ha a versenytárs termékei nem közeli helyettesítő termékek, az a következtetés vonható le, hogy a versenytárs reagálása valószínűleg akkor sem fogja jelentősen befolyásolni az értékesített mennyiséget, ha az ilyen hatások pontos mérése például az adatok elérhetősége miatt nem lehetséges.

(85) Tekintve, hogy a vállalkozások árversenyt folytatnak.

(86) A mennyiségi hatást az 1. melléklet 5. ábráján a C terület mutatja.

(87) Lásd például az U-4-07. számú, Cheminova kontra Akzo Nobel ügyben 2015. január 15-én hozott ítéletet.

4.4.3.2. Kihívások

- (152) A rugalmassági megközelítés alkalmazásakor a bíróság becsléseket végezhet a vonatkozó rugalmassági paraméterekkel kapcsolatban. Ennek egyik módja a keresleti modell kidolgozása és az ökonometria használata. Ugyanakkor a fent említetteknek megfelelően az ilyen megközelítés az adatokkal kapcsolatos követelmények és a feltételezések miatt erőfeszítéseket igényel. Amennyiben az adatok nem elérhetők és egyéb források, például piaci tanulmányok vagy korábbi ügyekből származó információk felhasználására kerül sor, fontos megjegyezni, hogy az ilyen források nem feltétlenül megfelelőek, ha a szóban forgó piac a piaci struktúra tekintetében eltér a tanulmányokban szereplő piactól. Ilyen körülmények között elképzelhető, hogy a rugalmassági megközelítés nem ad pontos becslést a mennyiségi hatásra vonatkozóan.
- (153) Ahogy ennek a számszerűsítésről szóló szakasznak a bevezetésében szerepel, egy kártérítési ügyben a kár három lehetséges eleme az első többletár, a továbbhárítási hatás és a mennyiségi hatás⁸⁸. A bíróság úgy határozhat, hogy egymást követően végzi el a három elemmel kapcsolatos becsléseket: az első lépés az árnövekedés számszerűsítése, a második lépés a továbbhárítással kapcsolatos árhatás megbecslése, és a harmadik lépés a továbbhárítással kapcsolatos mennyiségi hatás megbecslése.

5. 1. MELLÉKLET – GAZDASÁGI ELMÉLET

5.1. Bevezetés

- (154) Ez a melléklet részletesebben ismerteti a gazdasági elméletnek a továbbhárítás mértékének megbecslése szempontjából lényeges elemeit. Ahogy a (45) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szerepel, egy adott esetben különböző tényezők befolyásolhatják a továbbhárítás mértékét, például az árnövekedés tárgyát képező inputköltségek jellege, a közvetett vagy közvetlen vevő termékei iránti kereslet jellege, a vállalkozások közötti verseny jellege és intenzitása azon a piacon, amelyen a közvetett vagy közvetlen vevő aktív, és egyéb elemek, például az, hogy milyen arányban befolyásolja az árnövekedés a vállalkozás különböző inputjait, vagy a jogsértés időbeli hatálya.

5.2. Az inputköltségek és hatásuk az árképzési döntésekre

- (155) Ahogy a (42) bekezdésben szerepel, az első többletár hatására nőnek az árnövekedés által érintett termékek vagy szolgáltatások vevőinek inputköltségei. Az, hogy ezek a vevők képesek-e és hajlandóak-e továbbhárítani az árnövekedést a saját vevőikre, és ha igen, milyen mértékben, többek között a vevők árstruktúrájától függ. Az alábbiakban olvasható annak részletesebb ismertetése, hogy milyen hatást gyakorolnak az állandó és változó költségek, valamint a beszállítói lánc különböző szintjein álló vállalkozások közötti szerződések szerkezete az árnövekedés továbbhárításának mértékére.
- (156) A továbbhárítási hatások azonosítása érdekében fontos meghatározni, hogy az árnövekedés által érintett vevő inputköltségei változnak-e az általa megrendelt

(88) Lásd a (71) bekezdést.

TERVEZET

inputmennyiségekkel (változó inputköltségek) vagy sem (állandó inputköltségek). A gazdasági elmélet szerint a rövid távú árképzés releváns költségkategóriája a változó költség, vagyis pontosabban a határköltség, azaz az egy további input megvásárlása esetében bekövetkező költségemelkedés (lásd a lenti 8. háttérmagyarázat. háttérmagyarázatot). Az ilyen költségek ellentéte az állandó költség, ami viszont általában a vállalkozások hosszú távú stratégiai döntéseit befolyásolja, például a piaci részvételt, a termékek bevezetését és a beruházás szintjét.

8. háttérmagyarázat: Példák a határköltségekre és az állandó költségekre

A határköltségek (változó költségek) és az állandó költségek fogalmának ismertetéséhez érdemes megvizsgálni az 1. háttérmagyarázat. háttérmagyarázatban már említett rézkartell stilizált példáját.

Például a vezetékköteg-gyártó változó költségei az egy további vezetékköteg előállításának költségei. Az ilyen költségek közé tartozhat az egy további vezetékköteg előállításához szükséges input (beleértve a rezet és a műanyagot) és a többlettermeléshez kapcsolódó villamosenergia- és munkaerőköltség.

Ugyanakkor a vezetékköteg-gyártónak állandó költségei is vannak a termelés során, ilyen például a termékek marketingje és az új gépekbe való beruházások. Egy további vezetékköteg előállítása nem befolyásolja ezeket a költségeket, ezért ezek állandónak tekintendők.

- (157) A továbbhárítási hatások értékelésekor általában az árnövekedésnek a vevő határköltségeire vagy változó költségeire gyakorolt hatása a megfelelő kiindulópont.
- (158) A beszállítói lánc különböző szintjein álló vállalkozások közötti szerződések, amelyek meghatározzák, hogy a vállalkozások milyen feltételek mellett kínálják termékeiket vagy szolgáltatásaikat a vevőknek, olyan elemekre vonatkozhatnak, amelyek vagy változó, vagy állandó költségnek tekintendők. Például a vevő által fizetett ár néhány eleme gyakran független a vásárolt mennyiségtől, más elemek azonban nem. Ebből következik, hogy a továbbhárítási érvet felhasználó kártérítési keresetekben fontos meghatározni, hogy a jogsértés által érintett árösszetevők a vevő szempontjából állandóak vagy sem.
- (159) Abban a szélsőséges esetben, amikor a jogsértő csak az ár egy állandó összetevőjét növeli, rövid távon nem várható továbbhárítás a vevő által a saját terméke vonatkozásában megállapított ár emelésének formájában. Az állandó inputár-összetevők azonban hosszú távon befolyásolhatják a vállalkozások stratégiai döntéseit. Ezért az állandó inputárak növekedésének hatása is fontos lehet a továbbhárítás szempontjából. Például, ha a jogsértők által meghatározott magas állandó inputár-összetevő hatására egy vagy több közvetlen vevő elhagyja a piacot, ahol addig aktív volt, az érintett piac versenyképessége csökken, és ennek következtében a megmaradó vevők emelik az áraikat. Más szóval a megnövekedett állandó összetevőkhöz kapcsolódó magasabb inputköltségek bizonyos mértékben befolyásolják az aktív vevők árait, és így tovább is hárulnak a közvetett vevőre.

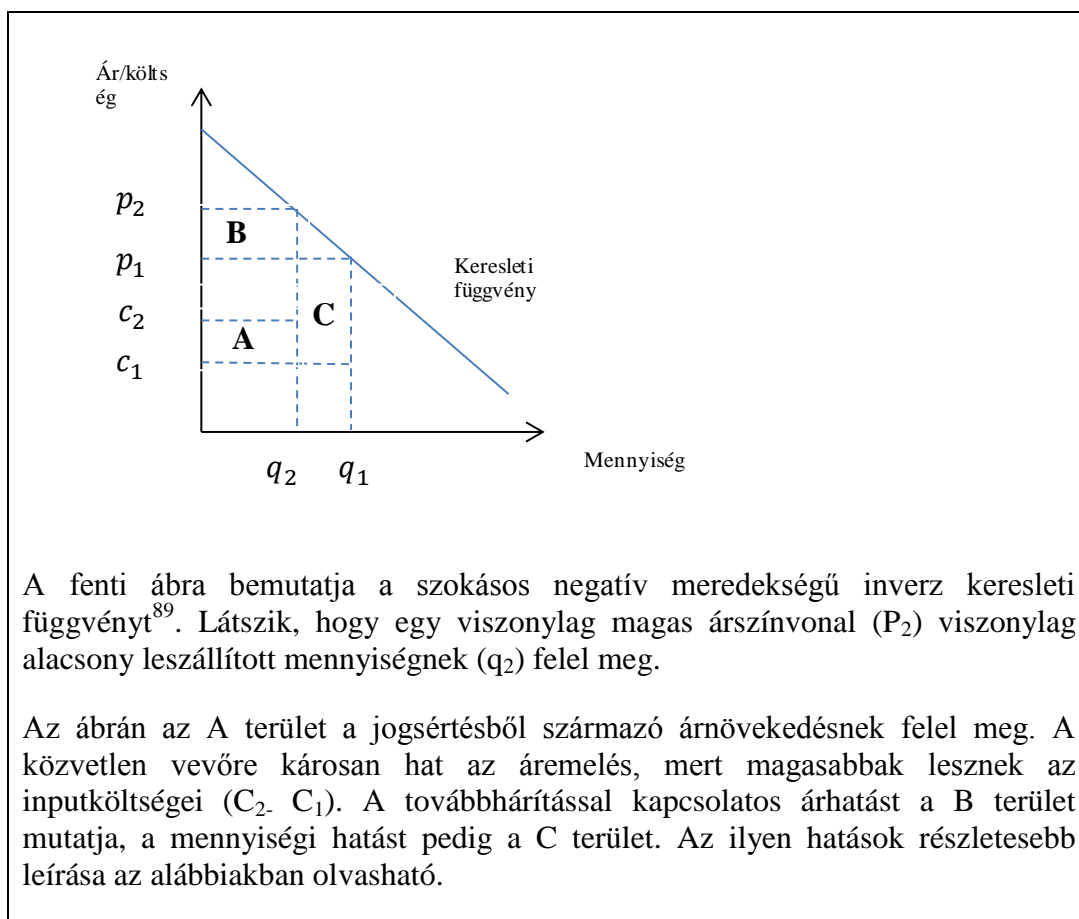
TERVEZET

- (160) A vizsgált árképzési időszak hossza befolyásolja, hogy a költségek változó vagy állandó költségeknek minősülnek-e. Általánosságban véve a közgazdasági elmélet szerint minél hosszabb az adott időszak, annak nagyobb arányban minősülnek változónak az összköltségek. Más szóval elképzelhető, hogy egy adott, rövid távon állandónak tekintett költségkategóriát a vállalkozás hosszú távon változónak tekint. Egy adott esetben a vonatkozó időszak vizsgálatakor a bíróság figyelembe veheti a fél belső dokumentumaiból származó információkat, például azzal kapcsolatban, hogy a vállalkozás milyen költségeket vesz figyelembe az árképzési döntései során.
- (161) Az állandó és változó költségek figyelembevétele különösen fontos a bíróság számára a mennyiségi hatás megbecsülésekor, mert ehhez a szóban forgó ügyben érintett vállalkozások árrését kell megvizsgálni.

5.3. A kereslet jellemzői és az árakkal való kapcsolata

- (162) A továbbhárítási hatások megbecsülése szempontjából további fontos tényező, hogy milyen keresletet tapasztalnak a közvetlen vevők azon a piacon, amelyen aktívak. A közgazdaságtanban a kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolat fontos szerepet játszik a piac működésének leírásában. A kereslet bármely piacon annak a szóban forgó árunak vagy szolgáltatásnak a mennyisége, amelyet a vevők ezen a piacon adott árszínvonalon megvásárolnának.
- (163) A kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolat legtöbbször negatív. Ez azt jelenti, hogy minél magasabb az árszínvonal, annál alacsonyabb az olyan termékek össz mennyisége, amelyeket az adott piacon a vevők hajlandók megvásárolni. A kereslet érzékenysége meghatározza, hogy milyen szoros a kapcsolat az ár és a kereslet között. Például, ha az 1 EUR nagyságú áremelés az értékesített mennyiség jelentős csökkenésével jár, a kereslet jóval érzékenyebben reagál az árra, mint abban az esetben, ha az értékesített mennyiség kevésbé csökken az ugyanolyan, 1 EUR nagyságú áremelés esetében.

5. ábra A keresleti függvény

- (164) A kereslet sajátár-érzékenységeinek gyakran használt összegzése a kereslet árrugalmassága. A kereslet árrugalmassága megmutatja a kereslet tárgyát képező mennyiségnek az egyszázalékos áremelkedéshez köthető százalékos változását. Például, ha a vállalkozás saját ár-keresleti rugalmassága $-0,5$, az azt jelenti, hogy 1% -os áremelés esetében a kereslet $0,5\%$ -kal csökken. Másrészt a $-0,2$ értékű rugalmasság csak $0,2\%$ -os keresletcsökkenést jelent 1% -os áremelés esetében. Az utóbbi esetben a kereslet kevésbé rugalmas, mint az előbbi esetben, vagyis kevésbé árérzékeny, mert a vásárolt mennyiség kevésbé reagál az áremelésre.
- (165) A közvetlen vevőtől a közvetett vevő felé való továbbhárítás szempontjából a közvetlen vevő által tapasztalt kereslet az érdekes. A közvetett vevők a közvetlen vevő általi áremelésre reagálva csökkenthetik a keresletüket. A nemzeti bíróságok előtt az uniós versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben ez az áremelkedés abból következhet, hogy a közvetlen vevő részben vagy egészben a közvetett vevőre háríthatja tovább az inputköltségek emelkedését.
- (166) A kereslet árérzékenysége közvetlenül befolyásolja a mennyiségi hatás mértékét. Ennek az az oka, hogy az árérzékenység meghatározza a kereslet csökkenését az

(89) Az ábra a kereslet tárgyát képező mennyiség (vízszintes tengely) függvényében ábrázolja az árakat (függőleges tengely). Ez a keresleti függvény gyakran az „inverz keresleti függvény” nevet viseli, míg az a függvény, amely a függőleges tengelyen ábrázolja a keresletet a vízszintes tengelyen ábrázolt árak függvényében, egyszerűen „keresleti függvény” néven fordul elő. Az alábbi példákban inverz keresleti függvények szerepelnek. Ugyanakkor az egyszerűség kedvéért keresleti függvénynek nevezzük őket.

TERVEZET

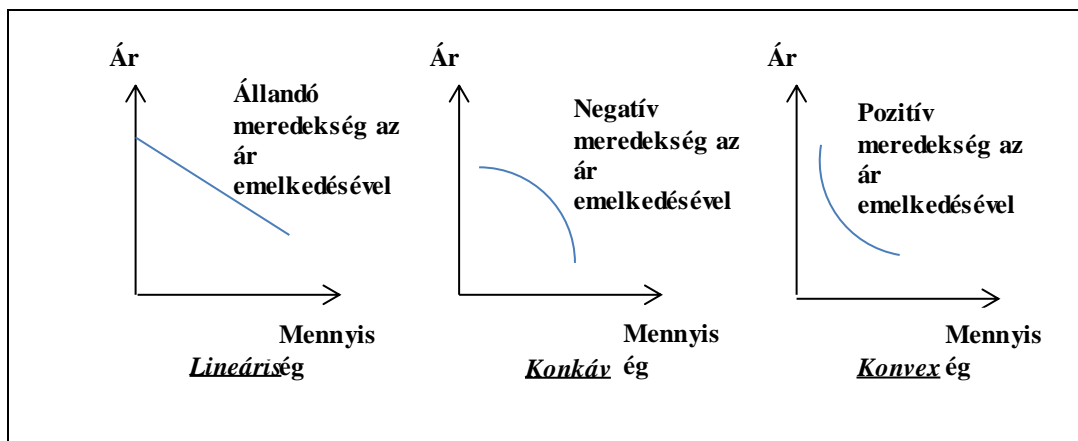
áremelést követően. Adott áremelés esetében az előállított mennyiség annál jobban csökken, minél érzékenyebben reagál a kereslet az árra. Ezért a mennyiségi hatás (a jogsértő vevőjének elmaradt haszna az előállított mennyiség [kereslet] csökkenése miatt) szorosan kapcsolódik a kereslet árérzékenységéhez.

- (167) A továbbhárítás mértéke és így a továbbhárítási hatások nagysága szintén összefügg a kereslet és az árszínvonal közötti kapcsolattal. Ebben az esetben azonban nem közvetlenül a kereslet árérzékenysége a meghatározó. Inkább a kereslet árérzékenységének az árszínvonal változásával történő változása a lényeges. Az árérzékenységnek az árszínvonal változásával történő változása a keresleti függvény görbülete.
- (168) A keresleti függvény görbülete azt mutatja meg, milyen arányban változik a kereslet az árváltozások miatt az ár vagy az előállított mennyiség változásával. A 9. háttérmagyarázatban a bal oldalon található keresleti függvény lineáris, tehát nincs görbülete, és állandó a meredeksége. Konvex kereslet esetén (9. háttérmagyarázat, jobb oldal) a kereslet az ár emelkedésével kevésbé érzékenyen reagál az árváltozásra. Ez történhet akkor, amikor az árnövekedés által érintett termékek vagy szolgáltatások alapvetőnek minősülnek. Ilyen lehet például az ivóvíz iránti kereslet, mert elképzelhető, hogy a vevő az elérhető mennyiség csökkenésével egyre kevésbé reagál érzékenyen az áremelésre.
- (169) Ezzel szemben, ha a keresleti függvény konkáv, ahogy a 9. háttérmagyarázatban középen látható, a kereslet az áremeléssel egyre érzékenyebben reagál az árváltozásokra. Ez történhet például akkor, ha az árnövekedés által érintett termék helyettesítő terméke elérhető a vevő számára. Ilyen például a benzin iránti kereslet. Bizonyos árszínvonal esetében a vevők fogyasztása megváltozhat, és a benzinnel működő autók helyett áttérhetnek az elektromos járművekre. Ez azt jelentené, hogy a benzin iránti kereslet érzékenyebben reagál az árváltozásokra, mert egyre több vevő választana alternatívát, ha emelkedik a benzin ára.
- (170) A keresleti függvény görbülete jelentős hatást gyakorolhat az árnövekedés továbbhárítására. A verseny adott szintje mellett az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárítása annál jobban fokozódik, minél konvexebb a keresleti függvény. Ha a kereslet kellőképpen konvex, a továbbhárítás mértéke meghaladhatja a 100 %-ot.

9. háttérmagyarázat: A keresleti függvény görbülete

A piac jellemzőitől függően a keresleti függvény a lenti ábráknak megfelelően lineáris, konvex vagy konkáv lehet. A keresleti függvény negatív meredeksége azt jelzi, hogy az ár csökkenésével a vevők részéről nagyobb kereslet mutatkozik egy adott termékre. A keresleti függvény meredeksége megmutatja, hogyan változik az ár függvényében a kereslet tárgyát képező mennyiség. A meredekebb keresleti függvény arra utal, hogy a kereslet kevésbé érzékenyen reagál az áremelésre.

TERVEZET

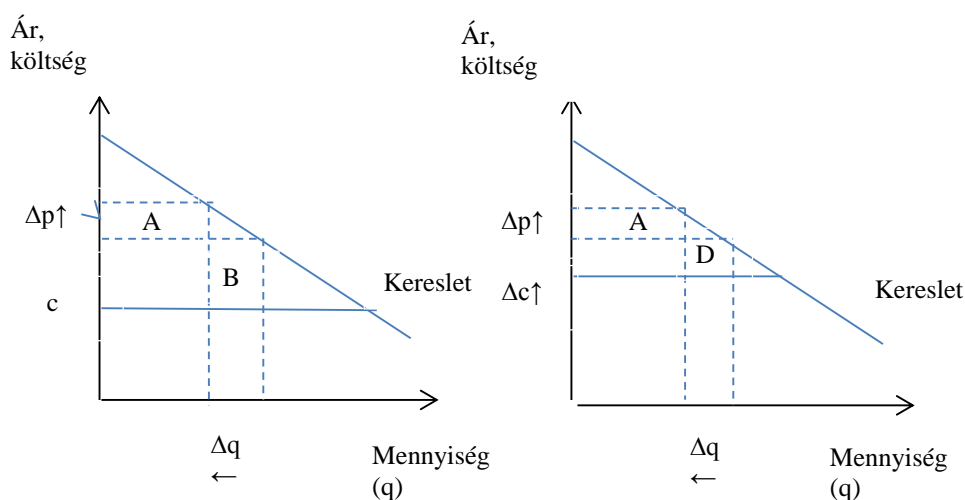

5.4. A vállalkozások árképzési döntése

- (171) Ahogy a (46) és (47) bekezdésben szerepel, a kereslet fajtája és az érintett költségek határozzák meg, hogy a vállalkozás milyen mértékben hajlamos továbbhárítani az árnövekedést a vevőire⁹⁰. A gazdasági elmélet szerint a vállalkozások csak akkor módosítják az áraikat, ha ezzel nő a nyereségük. Ugyanakkor a magasabb ár érdekében a vállalkozásoknak általában el kell fogadniuk a kereslet csökkenését. A kártérítési keresetekben a továbbhárítási hatások mértékének megértéséhez fontos értékelni a magasabb árakból származó megnövekedett nyereség és a csökkent értékesítésből származó csökkent nyereség közötti összefüggést.
- (172) A 10. háttérmagyarázat stilizált módon bemutatja ezt az összefüggést. Ha egy vállalkozás, például egy nyersanyaggyártó közvetlen vevője emeli az árait, a magasabb árakból származó, a haszonra gyakorolt hatást az A terület mutatja a 10. háttérmagyarázat bal oldalán. A csökkent értékesítésből kifolyólag ezzel járó elmaradt haszon a B területnek felel meg. Ha az ár újabb kis mértékű emelésének hatására A terület egyenlő B területtel, az ár további kiigazításával nincs lehetőség további nyereséget termelni. Ha az árak ennél jobban emelkednek, az értékesített mennyiség csökkenéséből származó kisebb haszonkulcs meghaladja a fennmaradó értékesítésből származó megnövekedett árrést.
- (173) Ha a közvetlen vevő nyersanyagköltségei magasabbak, például ha a nyersanyagszállítók az EUMSZ 101. cikkének megsértésével emelik az árakat, ez megváltoztathatja a (172) bekezdésben leírt összefüggést. A közvetlen vevő költségeinek emelkedése csökkenteni fogja a meglévő áron értékesített mennyiségre vonatkozó árrést. A profit szempontjából ezáltal kevésbé költséges emelni az árakat az értékesítés csökkenésének kárára. A költségek emelkedésére visszavezethető csökkent értékesítés miatt elmaradt haszon a D terület a 10. háttérmagyarázat jobb oldalán. Mivel D terület kisebb, mint B terület, a közvetlen vevőnek érdeke fűződik ahhoz, hogy a költségek emelésére reagálva emelje az árait, vagyis – legalább bizonyos mértékben – továbbhárítsa a költségek változását.

(90) Lásd még „Útmutató a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének alkalmazásához” (2004/C 101/08), 98. bekezdés.

10. háttérmagyarázat Az áremelkedés és a csökkent értékesítés közötti összefüggés

5.5. A verseny intenzitása és a továbbhárítással való kapcsolata

5.5.1. A piacok versenyképességének folytonossága

- (174) A beszállítói lánc adott szintjén a vállalkozások közötti verseny többé-kevésbé intenzív lehet. Abban a szélsőséges esetben, ha a vállalkozás monopolhelyzetben van a beszállítói lánc adott szintjén, nincs verseny. Egy másik szélsőséges esetben a vállalkozások közötti verseny nagyon intenzív lehet (például amikor sok vállalkozás meglehetősen homogén termékeket értékesít olyan piacon, ahol alacsonyak a belépés korlátai), olyannyira, hogy minden vállalkozás árkövető, és nem befolyásolja a piaci árakat, amelyek megegyeznek vagy közel megegyeznek a termelés határköltségeivel. Ez utóbbi eset a tökéletes verseny. E két szélsőséges helyzet között számos köztes forgatókönyv létezik, amely esetében a verseny többé-kevésbé intenzív attól függően például, hogy hány vállalkozás működik az adott iparágban és a különböző vállalkozások által értékesített termékek közeli helyettesítő termékek-e.
- (175) Az ilyen piaci versenyképesség közvetlenül befolyásolja a továbbhárítást. A tökéletes verseny referenciaesetében az egész iparágra kiterjedő költségsokk teljes egészében továbbhárul a közvetlen vevőkre. Ezért ilyen esetben az árnövekedésen túl csak a mennyiségi hatásokat kell számszerűsíteni. A tökéletes verseny ilyen stilizált piaci struktúrája referenciaérték lehet a bíróság számára a továbbhárítási hatások vizsgálatakor (noha a valódi piacok esetében ez kevésbé megfigyelhető).
- (176) Ezzel szemben a monopolisztikus vagy különböző köztes forgatókönyvek esetében lehetséges, hogy az árnövekedés továbbhárítása nem 100 %-os, hanem e küszöb alatt vagy felett van. Ezért a nemzeti bíróságok előtt az uniós versenyjog megsértése alapján benyújtott kártérítési keresetekben az árnövekedés megbecsülésén túl általában fontos a továbbhárítás mértékének és a mennyiségi hatásoknak a megbecsülése minden olyan esetben, amikor a piac szerkezete eltér a tökéletes verseny referenciaértékétől.

TERVEZET

- (177) A nem tökéletes verseny által jellemzett piaci struktúrák egyik példája a differenciált termékek piaca. A megkülönböztetés a termék jellemzőin vagy a földrajzi helyen alapulhat. Például a közvetlen vevők olyan termékeket kínálhatnak, amelyek minősége eltérő a termék vevői által tapasztalt minőség szempontjából. A közvetlen vevők eltérő földrajzi helyzete miatt vevőnként változhat a kínált áruk szállítási költsége (az áruk földrajzi helyzete is eltérő lehet). A megkülönböztetés hatására a termékek nem tökéletesen helyettesíthetik egymást. Lehetséges, hogy a vevők nem tekintenek minden terméket tökéletesen felcserélhetőnek.
- (178) Ennek a nem tökéletes helyettesíthetőségnek a hatására csökkenhet a versenykényszer az olyan beszállítók esetében, amelyeknek nincsenek közel felcserélhető termékeket kínáló versenytársaik. Más szóval a gazdasági elmélet szerint a termékek fokozódó differenciáltsága esetében csökken a verseny intenzitása. Ahogy a (175) bekezdésben és az azt követő bekezdésekben szerepel, a gyengébb verseny hatására csökkenni fog az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke, vagyis ahogy nő a közvetlen vevők termékeinek differenciáltsága, az azokat érintő, az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke megközelíti azt a mértéket, amikor minden közvetlen vevő monopolhelyzetben van. Ezzel szemben, amikor a termék differenciáltsága korlátozott, az egész iparágra kiterjedő árnövekedés továbbhárításának mértéke nagyobb lesz.

5.5.2. Az egész ágazatra kiterjedő kontra vállalkozásspecifikus árnövekedés és továbbhárítás

- (179) Az árnövekedésnek az adott vevő által a vevőire való továbbhárítása általában attól függően eltér, hogy az árnövekedés a vevő versenytársait is érinti-e. Amennyiben az árnövekedés egyetlen vevőt érint, a továbbhárítás szükségszerűen vállalkozásspecifikus. Ezzel szemben, ha a beszállítói lánc adott szintjén valamennyi vevőt érinti az árnövekedés, az egyes vállalkozások továbbhárítási aránya, de az egész ágazatra kiterjedő továbbhárítás is megvizsgálható.
- (180) Ha egyetlen vevő érintett, vagyis az árnövekedés vállalkozásspecifikus, a továbbhárítási hatások meglehetősen korlátozottak lehetnek, különösen, ha ez a vevő a versenytársak intenzív nyomása miatt nem tudja befolyásolni az eladási árait az adott piacon.
- (181) Ezzel szemben, ha egy adott piacon minden vállalkozást érint az árnövekedés, vagyis az árnövekedés az egész iparágra kiterjed, minden vállalkozásnak magasabbak lesznek az inputköltségei, ami azt jelenti, hogy legalább részben képesek a vevőikre továbbhárítani az árnövekedést. Ugyanakkor az egész ágazatra kiterjedő árnövekedés továbbra is eltérően befolyásolhatja az egyes versenytársakat.

5.6. Néhány további, a továbbhárítást befolyásoló tényező

- (182) Néhány piacon a vállalkozások több terméket értékesítenek, például a kiskereskedelmi piacokon. Az ilyen piacokon a termékek a kereslet révén kapcsolatban állhatnak egymással, például, ha a kiskereskedő több termékkategóriába tartozó, egymással versenyben álló márkát értékesít. Ha a termékek helyettesítő termékek, az egy terméket érintő költségsokk a kiskereskedő által értékesített egyéb termékek árát is befolyásolhatja. A többi termék árának

TERVEZET

változása is megváltoztathatja a költségsokk által közvetlenül érintett termék árát. Ezért az ilyen, a többi termék vonatkozásában érkező visszajelzési hatás növelheti a kezdeti költségbeépülést azokon a piacokon, ahol a vállalkozások többféle terméket értékesítenek.

- (183) A továbbhárítási hatás megjelenésének mértéke az ilyen hatás megbecsülésekor figyelembe vett időbeli tényezőtől is függhet. Különösen arról van szó, hogy az árnövekedésnek a beszállítói láncban való továbbhárítása számos okból késhet. Először is lehetséges, hogy az első többletár csak az árnövekedést tapasztaló vállalkozások állandó költségeit érinti. Habár a továbbhárítási hatások értékelésének kiindulópontja az, hogy az árnövekedés milyen hatást gyakorol a vevő határköltségeire vagy változó költségeire, a (159) bekezdésnek megfelelően az állandó költségek emelkedése befolyásolhatja a vállalkozás stratégiai döntéseit és így a továbbhárítási hatásokat is.
- (184) Továbbá, ahogy a (50) bekezdésben szerepel, a vállalkozásoknak menüköltségei (áralkalmazkodással kapcsolatos költségei) merülhetnek fel az árak megváltoztatásakor. Ebben az esetben a vállalkozás inkább korlátozza az árváltozások számát, és csak bizonyos idő után háríthatja tovább az árnövekedést, például vár addig, amíg a határköltségek növekedése meghalad egy bizonyos küszöbértéket. Bizonyos esetekben az árnövekedés olyan kis mértékben növelheti a határköltségeket, hogy elképzelhető, hogy az érintett vevő egyáltalán nem találja nyereségesnek az árnövekedés továbbhárítását. A menüköltségekből származó továbbhárítási hatások megbecsülésére gyakorolt lehetséges hatást az 4.3.2.1. és az azt követő bekezdések részletezik.
- (185) Bizonyos körülmények között a közvetett vevő a tárgyalási ereje felhasználásával korlátozhatja a közvetlen vevőnek az árnövekedés továbbhárítására vonatkozó képességét. A közvetett vevő tárgyalási erejére kiegyenlítő vevői erőként lehet hivatkozni⁹¹. A vevői erő nemcsak arra a szállítók közötti váltás képességére vonatkozik, hanem például a termelés integrálásának képességére vagy a vevők tárgyalási erejére is.
- (186) A vevői erő általában nem akadályozza meg a továbbhárítást, ha az árnövekedés az egész iparágra kiterjed, de befolyásolja a továbbhárítás mértékét. Egyrésztől létezik olyan forgatókönyv, amely szerint az erős vevői erő arra kényszeríti a közvetlen vevőket, hogy fogadják el az árnövekedést és ezáltal korlátozzák a továbbhárítást. Másrésztől olyan forgatókönyv is létezik, amely szerint a közvetett vevők erős tárgyalási ereje arra kényszeríti a közvetlen vevőket, hogy ne hajtsanak végre felértékelést, és a határköltségeiket éppen fedező áron értékesítsenek, így árnövekedés esetén a továbbhárítás mértéke 100 %.
- (187) Mivel a vevői erő mértéke és a továbbhárítási hatásokra gyakorolt következményei az egyéni tárgyalások jellegétől és konkrét körülményektől függenek, a bíróság eseti alapon vizsgálhatja meg ezt a kérdést.
- (188) Továbbá, ha az árnövekedés által érintett közvetlen vevő vertikálisan integrálódik az értékesítési kiskereskedelmi piacba, vagyis azon a piacon is aktív, ahol a

(91) A kiegyenlítő vevői erő értékelése fontos szerepet játszik az összefonódás uniós ellenőrzésében. A horizontális összefonódásokról szóló bizottsági iránymutatás 64. bekezdése szerint a kiegyenlítő vevői erő alatt „a vevőnek az eladóval szemben a kereskedelmi tárgyalások során érvényesíthető alkupozícióját kell érteni, amely a vevő méretéből, az eladó által neki tulajdonított üzleti jelentőségéből és alternatív szállítókra történő átállási képességéből adódik”.

TERVEZET

közvetett vevők tevékenykednek, ez befolyásolhatja azt, hogy a közvetlen vevőnek mennyire áll érdekében az első ártöbblet továbbhárítása. Ilyen helyzetben az árnövekedés (vagyis a határköltségek emelkedése) által érintett közvetlen vevő általában továbbhárítja az egész árnövekedést az integrált vállalkozáson belül. Ugyanakkor a nem integrált közvetett vevők esetében a továbbhárítás mértéke általában eltér ettől, például az egyes közvetett vevők költségeinek szintjétől vagy haszonkulcsától függően.

(189) Bizonyos iparágakban a közvetett vagy közvetlen vevő által kínált ár szabályozás, például a kormányhatóság árszabályozásának tárgyát képezheti. Az árszabályozás befolyásolhatja a továbbhárítás mértékét. Például, ha a szabályozott ár meghatározására az árnövekedés által érintett termék konkrét költségeitől függetlenül kerül sor az ár meghatározásakor, elképzelhető, hogy a továbbhárítással kapcsolatos árhatás korlátozott vagy nem létezik. Ugyanakkor, ahogy a (44) bekezdésben is szerepel, az uniós versenyjog megsértéséből eredő kár a nem árral kapcsolatos tényezőket is befolyásolhatja. Másrészt, ha a szabályozó teljes mértékben figyelembe veszi az árnövekedés által érintett termék költségeit a szabályozott ár megállapításakor, a továbbhárítás mértéke a szabályozott piacokon is jelentős lehet.

6. 2. MELLÉKLET – GLOSSZÁRIUM

(190) Ez a melléklet áttekintést ad az iránymutatásban használt gazdasági terminusokról.

- A keresleti függvény görbülete: a kereslet rugalmasságának az árszínvonal változásával történő változása.
- Kereslet: az az áru- vagy szolgáltatásmennyiség, amelyet a vevők egy piacon adott árszínvonalon megvásárolnának.
- Keresleti függvény: a kereslet tárgyát képező mennyiség és a termék ára közötti kapcsolat ábrázolása.
- Ökonometriai módszer: más néven regressziószámítás, olyan statisztikai jellegű módszer, amely segít elemezni a gazdasági változók közötti kapcsolat mintáit, például azt, hogyan érinti a költségek alakulása az árak alakulását egy adott piacon.
- A kereslet rugalmassága: a kereslet tárgyát képező mennyiség százalékos változása 1 %-os áremelkedés esetében.
- Vállalkozásspecifikus árnövekedés: olyan árnövekedés, amely mindössze egyetlen vevőt érint.
- Állandó költségek: olyan költségek, amelyek nem változnak az előállított mennyiség függvényében.
- Egész ágazatra kiterjedő árnövekedés: olyan árnövekedés, amely a beszállítói lánc adott szintjén jelen lévő minden vevőt érint.
- Határkölség: az összköltség emelkedése egy további megtermelt egység után.

TERVEZET

- A kereslet meredeksége: a mennyiségbeli változás és az árváltozás aránya a keresleti függvény bármely két tetszőlegesen választott pontja között.
- Változó költségek: olyan költségek, amelyek az előállított mennyiség függvényében változnak.